

З М І С Т

Організація літруху

С. Пилипенко.— Від агітації до пропаганди (1—2); Г. Верьовка— Музика в роботі „Плуга“ (3—4); ноти маршу „Грими, грими!“ (4).

Теорія і літтехніка

В. Атаманюк.— Блок-нот письменника (5—8); Ів. Сенченко— Ще про фототехніку та зміст (8—10).

Літпрактика

В. Нефелін.— Новели („Звір обхопив“, „Нічна історія“, 11—15); поезія О. Лана, Дм. Загула, Ст. Яновського (15—16).

Наша дискусія

Від редакції. О. Зоренко.— Плужанський ґрунт (17—18); М. Дукин— межі редакторських олівців (18—19); Політосвітник— Ще в справі пісень І. Радкевича— В справі видання творів (20—21).

Наш побут

Є. Горський— Що буває в місті глухому (22); Як миргородці Ост. Вишнівського читають (22—23).

Хроніка

В Ц.К. „Плуга“ (24—25); по філіях і гуртках „Плуга“ (25—29); письменників Плужанщини (29—30); по інших мистецьких організаціях (30—37); М. Биковця (30—37); Володимир Самійленко (35).

Критика й бібліографія

Відгуки на „Плужанина“ (38—39); по сторінках газет та журналів (39—44); рецензії П. П'яч, М. Биковця, Юр. Магоня, С. Пилипенка, М. Марусика (44—45).

Почтова скринька

Відповіді драмстудії (48); до наших передплатників (48).

В цьому числі 11 фотографій, 1—ноти.

ВІД РЕДАКЦІЇ:

1. Редакція залишає за собою право скорочувати статті й робити зміни редакційного характеру.
2. Рукописи мусять бути чітко написані (краще надруковані на машинці) на одній стороні аркуша.
3. Передрук матеріалу із „Плужанина“ дозволяється робити при умові точного позначення джерела.
4. „Плужанина“ в провінції можна набувати по філіях „Плуга“, в книгарнях та у уповноважених (див. список на ст. 48). Редакція висилає по одержанні поштовим переказом чи марками в листі вартости. (Окреме число — 30 коп.).
5. Всі листування, замовлення, гроші посилати по адресі (точно!):

Харків, Пушкінська, 24. Редакція журналу „Плужанин“.

ПЛУЖАНИН

ОРГАН ЦК І ХАРКІВСЬКОЇ ФІЛІЇ СПІЛКИ СЕЛЯНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ „ПЛУГ“

№ 4

ЖОВТЕНЬ 1925 РОКУ

№ 4

Від агітації до пропаганди

Починає діяти „неп“ у мистецтві. Складність господарчих форм у радеспубліці породжує складність соціальних процесів, а, значить, відповідним способом одбивається й на ідеологічній диференціації. Попутницько-буржуазні сили намагаються відвоювати все більші позиції на літературному полі України. Під машкарю формалізму й „опоязівства“ проводять вони отруту антипролетарських ідей. Більше від того: „неп“ дозволяє їм виступати що раз частіше з піднятим забралом і одверто нападати на пролетарську літературу. До тих нападів треба зарахувати шаблонні твердження про „кризу ревлітератури“, що будім то товчеться на місці й не в силі створити чогось путнього (саме, мовляв, тому, що вона революційна, що вона утилітарна, дбає про революційну агітацію, а не про розвиток мистецтва як такого).

Неправдиві ці твердження. Ніякої кризи революційної літератури немає. Вона росте й шириться, що далі удосконалюється й поглиблюється. Спілка „Плуг“, що склалася не з письменників, не з тих, хто мав уже досвід літературний, але з молоді, що уперто працює, самотужки вчилася на письменника, — спілка „Плуг“ існує всього три з половиною роки, час, що в нього тільки половину курсу трудової школи пройти можна, ледве початкові знання придбати. Але плужани вже одвоювали собі місце в літературі й висунули з по-між себе скількох молодих письменників, що їх не обміне а ні історик літератури, а ні пристрастний критик сучасний, відзначаючи певні літературні досягнення. Ця „фабрика поетів“, як іронічно її називали, працювала недурно й таки зфабрикувала молоді паростки, що не заглохли, що невпинно ростуть кожний зокрема й усі вкупі. Не можна й порівняти продукції плужан 22—23 рр. із продукцією 24—25 року. Несмілі шклярські рядки змінюються на вправні, упевнені слова майстера. Колишне безкнижжя змінюється буйним потоком нових творів, що тільки ворог пролетарської літератури сміє називати макулатурою й графоманством. Коли цей епітет можна прикласти до окремих осіб та їхньої діяльності (що завжди було й буде, як осот у полі), то перенесення цього на всю літературу революційну є актом безперечно походження в о р о ж о г о ц і й л і т е р а т у р і, бажанням здескредитувати її й утоптати в багно, домаганням за всяку ціну зашкодити поступу пролетарської культури.

До таких виступів стосується й відома дискусія про „Європу й Просвіту“, що прошуміла цього літа, коли в просвітянстві винували революційні організації за те, що вони не замикались у цехові рамки суто мистецькі, а вели широку громадську роботу. З другого боку уславляли Європою українські попутницько-буржуазні кола, що саме й досі дихають стародавнім не те просвітянством, бо навіть „хатянством“, що й досі епігонує народництвом.

Виступ гартованця М. Хвильового, що по суті являвся здоровою реакцією на повільний розвиток нового мистецтва й на внутрішні хиби революційних організацій, пішов на користь попутницько-буржуазному табору, що зняв з цього приводу цілий галас, на всякий спосіб дискредитуючи навіть саму ідею пролетарської літератури.

Тим часом серед гартованців під впливом М. Хвильового і його небагатьох однодумців, що захопилися ідеєю романтичного вітаїзму та азійського ренесансу, посерпанених своєрідним українським месіянізмом, — намітилися ідеологічні суперечки. Оходять ідеалістично настроєні елементи, пропонують порвати зв'язок з молоддю, в ім'я розвитку мистецтва зрікаючись широкою масовою громадською роботою, хочуть пізнавати, а не пізнаючи — будувати. Здорова реакція обернулася в свою антитезу.

Дезорганізувати плужанських лав не вдалось. „Плуг“ недурно зформувався на детально проробленій і твердій в своїй ясності платформі, підібравши членів на основі визнання цієї платформи, що оберігала від напливу ідеологічно непевних елементів. З другого боку, „Плуг“, яко організація молода, не має провалля між „верхами й низами“, великої різниці поміж своїми членами, що теж оберігало суцільність від розбрату.

Пленум ЦК „Плуга“, що відбувся 1—4 жовтня ц. р., констатував, що ідеологічна лінія, намічена на 2 з'їзді 6 квітня 1925 р., в основі своїй цілком відповідає постанові ЦК РКП, опублікованій 1 липня в „Правді“ і являється по суті парафразом її (див. попередній № „Плужанина“ й порівняйте).

Але й друге констатував пленум ЦК „Плуга“, вже не на користь собі, а саме: не дивлячись на ріст революційних митців, підвищення кількості і якості їхньої продукції, вона відстає від росту культурних потреб робітничо-селянських мас. Більше досконалости, більше мистецьких досягнень, майстерства — ось чого зараз настирливо треба, ось що має стати гаслом сьогоднішнього дня.

Відповідно до цього треба змінити й форми організації та методи її роботи. Не зрікаючись масовою громадською роботою, не збавляючи уваги до притягнення літературного робітничо-селянського молодняка й ліквідації його літнеписьменности в плужанських студіях і гуртках, водночас треба повести поглиблену роботу з метою підвищення художньої кваліфікації старшої генерації плужан в особливих літературних лабораторіях, де куватимуться в товариській праці нові стилі й жанри, нові способи писання, відповідно художнім устремлінням тої чи іншої групи письменників, об'єднаних єдиною ідеологічною платформою. Цей спосіб організації нами протиставиться буржуазно-„демократичному“ рецепту розбиття письменників по мистецьких школах і напрямках, незалежно від класових переконань.

Водночас ми виставляємо гасло єдиного радянського фронту в формі української федерації радянських письменників. „Гарт“, „Молот“, „Жовтень“, „Плуг“, „Ланка“ та інші організації разом з співзвучними письменниками, що досі по тій чи іншій причині лишалися по за організаціями, мають стати підвалиною української федерації Радянських письменників, не порушуючи внутрі її своєї автономности — і разом йти шляхом переходу від агітації до пропаганди в ім'я задоволення культурних потреб робітничо-селянських мас України, беручи за спільну платформу резолюцію ЦК РКП.

МУЗИЧНА СПРАВА В РОБОТІ „ПЛУГА“*)

Завдання музичного „Плуга“ в тім, щоб утворити на селі новий музичний побут.

Музичний побут розуміємо, як певну суму музичних звичок, або стан музичного смаку, що має своє виявлення в своєрідній складності ладово-ритмічної побудові музичних творів. Базуючись на твердженнях сучасної музичної науки (Б. Яворський) і на підставі прикладів творчости сучасних композиторів (Вериківський, Козицький) — можна говорити, що вже виявляються нові ладові суголоси й ритмічні схеми, які споріднені з нашим революційним буттям. Ці музичні елементи зв'язані з тими переважаючими емоціями бадьорости, діяльності, величности, які властиві будівнику нового життя — пролетаріатові.

Музичний „Плуг“ мусить йти до утворення та поширення таких музичних творів, що сприятимуть розвитку нового музичного побуту. З тою-ж метою „Плуг“ мусить переглянути найбільш популярну музичну літературу для одбору пригідних до вжитку творів та для видання музичних збірників.

Вибір музичних творів та поширення їх, це головне завдання, яке завжди повинно стояти на порядку денному музичних зібрань членів музичного „Плуга“. На тих же зібраннях композитори демонструють свої нові музичні твори з метою спільного аналізу прийомів оволодіння музичною матерією. Музичні зібрання повинні розвинути у членів здібність критичного відношення до музичних явищ, повинні дати їм достатню музичну ерудицію, для чого словесну частину зібрань треба як найбільш ілюструвати музичним матеріалом.

З метою ліквідації церковного впливу і боротьби з церковними хорами на селах — кількість яких велика — „Плуг“ мусить утворювати там хори та хори — студії. Найбільш приступна форма організації музичного життя хор (в кількості 20 — 40 осіб) веде музично-культурну діяльність серед населення: обслуговує рев. свята й кампанії, влаштовує лекції та літ. вечори з музичн. частинами, концерти та інше. В хор-студії, до показної роботи хора додається студіювання муз. дисциплін з метою муз. освіти та муз. виховання хористів. Накреслюємо два різних по об'єму комплекси муз. дисциплін хор-студії:

1. Малий комплекс, провадження якого буде приступним для багатьох плужанських осередків, сюди входять: а) хоровий спів і в тісному зв'язку з ним б) музична грамота, що дадуть певну муз-технічну підготовку і суму художніх звичок що до виконання й розуміння муз. творів; в) слухання музики, яке має своїм завданням відкривати зміст та форму муз. творів, а також і засоби муз. виразности.

2. Звичайний комплекс музичн. дисциплін, в якому до малого комплексу додаються: історія музики (з ілюстраціями), виховання голосу та сольовий спів, елементарна гра на фортепіано або на скрипці (по вибору). Студійна робота мусить бути так упорядкована, щоб вона не перешкоджала хоровій праці і не зменшувала кількості хорових виступів, яких повинно бути що-місяця 2—3.

Звичайно, не по всіх містах і селах можна творити муз. життя за накресленим планом і це власне тому, що на місцях немає робітників цієї справи і немає також матеріальних умов, що давали-б хоч яку-небудь можливість вести муз. виховання мас. Треба сподіватись, що уряд допоможе зліквідувати оце безсилля підтримати розвиток муз.

*) Дискусійна.

справи. В теперешньому-ж стані для існуючих хор-організацій на селі вірна гарантія доброго існування полягає в зв'язку з центром для обміну і взаємного використання досвіду (до речі: Муз. сектор Київ. „Плуга“ має в своєму розпорядженні значний вже пророблений матеріал, який можна використовувати усім бажаючим). З тою-ж метою треба заснувати показну мандрівну капелу „Плуга“ осіб на 40 складу, яка їздила-би не тільки для концертів, але й для інструктажу та налагодження зв'язку.

Поволі починав свою роботу „Плуг“ на музичному фронті, але з значні наслідки вже є. Муз. сектори „Плуга“ зараз працюють в Харкові, Києві, Чернігові і про їх досягнення не раз сповіщалося на сторінках газет. По багатьох інших місцях хорові організації працюють в тісному контакті з осередками „Плуга“.

Завдяки заходам „Плуга“ бувшу муз. студію ім. Леонтовича при Київському „Плузі“ перетворено в Державну Музичну Профшколу. Через цю профшколу понесеться у селянські маси муз. освіту; в цій профшколі окремі плужани, що отримують командировки до профшколи через „Плуг“, зможуть одержати знання, які дадуть певну муз. кваліфікацію. Ось чому філії „Плуга“ мусять ширити ідею нової профшколи і посилати до неї своїх муз. здібних членів. Необхідно також поставити й підкреслити питання про те, щоб філії „Плуга“, чи інші організації, посилаючи своїх кандидатів до профшколи, забезпечили-б їх стипендією, бо лише при такій умові найшвидче здійснено слова про виховання пролетарської ідеології селянства через музичне мистецтво.

Накреслюючи тут в загальних рисах завдання „Плуга“ в музиці, гадаємо в наступних числах нашого журналу подати матеріал більш практичного значіння.

Гр. Верьовка

ГРИМИ, ГРИМИ!

Гри ми, гри ми, що це за піс - не, як ті гро ми всі на них буря! Хай
зна в панотю не на вис не, бо на ма ар мі я, як му р. Ми
ста ли во ли на бо ро жи. Ми їй не зра ди мо ні го. Дри
ндрю, не до би ки во ро жи, сер во на ар мі я і це Ми го з.

Марш Червоної армії. Слова члена „Плуга“ Д. Загула, муз. В. Верховинця.
(Див. текст на ст. 16).

I

... „Вдача творчого індивіда (митця) визначається особливим даром спостереження¹⁾ в доколишньому світі всього цікавого й характеристичного, типового. Спостережені факти збираються в пам'яті і, майже несвідомо для самого митця, складаються в певну систему, впорядковуються...“²⁾ Кожний письменник являється продуктом своєї доби, своєї класи. Все, що відбивається на його мозку, перетоплюється в горнилі його почуття із забаркою його (тим самим — його суспільної верстви) світогляду, дозріває в мистецькому творі. А звідси: все висловлене поетом — свідомо чи несвідомо — було колись зафіксоване його чуттям, було схоплене, спостережене. Спостереження, підмічування поточних форм життя — це осівна риса, sine qua non, мистецької творчості. Але митець спостерігає не тільки „майже несвідомо“, щоб-то підсвідомо, ні, він частіше стежить за життям, обсервує всі його нюанси. Свідомий себе творець збирає спостереження, образи і весь необхідний для твору матеріал навмисне. Кожну ситуацію, кожен мент він пам'ятає, що їх можна художньо втілити, що вони можуть послужити для художнього твору. В щасті чи в горі, в буденному чи в громадському житті художник до всього підходить зі своїм інтересом, все старається використати для твору. З цього погляду митець — великий себелюб, чи докладніше, великий любець мистецтва. Герой одного оповідання М. Коцюбинського (може оповідання автобіографічного) в момент, коли вмирає його кохана донечка, коли дружина розпачливо ридає над дорогою маленькою покійницею — майже холоднокровно спостерігає всі факти, запам'ятує кожний дрібний момент. „Мої очі, мій мозок жадібно ловлять усі деталі странного моменту... і все записують... Щоб не забути... щоб нічого не забути... Все воно здасться мені... колись... як матеріал...“³⁾

Життя, кожна хвилинка його, дає неперервний ряд вражень, хутко, кінематографічно, одно за одним. Враження ті є і більш помітні, більш важливі і простіші, звичайні, мало цікаві. Проте, як пише проф. Білецький, „там, де байдужий читач пройде мимо, драматург (а звідси взагалі письменник В. А.) уловить ситуацію, яка колись-то може стати зерном п'єси (твору В. А.)“⁴⁾. І уважливий митець все помічає, „щоб не забути“, все записує в пам'яті. „А моя пам'ять, той нерозлучний секретар мій, вже записує“ — каже герой-митець.⁵⁾

II

Спостереження, ще можуть стати згодом для художнього твору, накопичуються в пам'яті письменника. Але де-далі їх стає так багато, що виникає потреба їх занотовувати, збирати. Митець записує їх вже не

¹⁾ Підкреслення скрізь мов. В. А.

²⁾ Д. Загуд. Поетика. Київ, 1923, ст. 19.

³⁾ М. Коцюбинський. Твори. Т. II. Вид. „Криниця“, К. 1918, ст. 163. („Цвіт яблуні“)

⁴⁾ А. И. Білецький. В мастерской художника слова. Вопросы теории и психологии творчества, т. VIII, ст. 121.

⁵⁾ М. Коцюбинський. (тамечки - ж), ст. 165.

тільки в пам'яті, але і в зшитку, на листках паперу і т. д. Гончаров пише: „Я поспішаю, щоб не забути, накреслювати сцени, характери на листках, на шматках паперу...“ („Лучше поздно, чем никогда“). Не одною формою являються класифікації творів: „із записної книжки“, „матеріали до повісти“, „з теки поета“, „з щоденника письменника“, „блок-ноту“ і т. ин.

Зі студій над біографіями різних письменників, з їх листування, з покинутих записок знаємо, як пильно вони занотувували, збирали матеріал, який потім використовували в своїх творах.

Письменник мусить мітко охоплювати усі прояви дооколишнього життя, поскільки в своїх творах він має давати „художню правду“, поскільки його персонажі мають бути живими, дійсними.

Блок-нот письменника робить йому не-аби яку послугу, коли треба розробляти твір з життя якоїсь групи людей: етнографічної, виробничої чи якої іншої. Ми знаємо, що Гоголь записував акуратно технічні терміни ловецтва, рибальства, картожньої гри і т. ин. Коцюбинський, беручи теми з гуцульського життя, студіював не тільки етнографічні збірники, але робив і сам докладні записки з життя, як це тепер довів М. Могилянський.¹⁾ Записки для „Тіней забутих предків“ містяться на 12 сторінках, а для ненаписаної повісти на 53 ст. кишенькових зшитків. Так-само і для інших оповідань („Під мінаретами“, „Лист“, „На острові“) було підготовлено автором матеріали в зшитках.

Та не тільки для спеціальних тем потрібна підготовка з підбором та занотуванням матеріалу, не тільки надзвичайні явища треба письменникові замічати. Ні, факти, що звертають на себе особливу увагу, вривуться і без того в пам'ять. А от саме не такі крикливі, зате характерні риси того чи іншого явища не сміють уникнути уваги митця. Чим більше підмічає письменник живих і свіжих явищ, рис, тим кращий його твір.

Не слід про це забувати, головним чином, молодим письменникам. Щоденне життя дає безліч матеріалу для творчості. Треба тільки могли відчути, вміти спостерегти все характерне і зафіксувати все цікаве. Звичайно, „поет не той, що відчуває, лише той, хто знаходить вираз, форму для свого відчуження“.²⁾ Тому письменник мусить свідомо спостерігати й фіксувати те, що може бути використаним для оформлення свого відчуження в художньому творі. Це особливо важно для молодих початкуючих письменників, які ще шукають своєї творчої індивідуальності, своїх тем, художньої форми, свого стилю...

III

Спостереження постачають не тільки живих та актуальних тем, не тільки багаті й часто мудро комбіновані фабули, навіть готові сюжети, але вони й виповнюють їх художньо-правдивим змістом, закрашують спеціальним колоритом, оживляють тримтючим пульсом сучасності. „Ви гадувати сюжетів письменникові не треба... Шукати сюжет не доводиться: доволі його вибрати. Зробити це і важко, і легко, тому що події кожного дня постачають сюжетних схем, скільки вгодно.“³⁾

¹⁾ М Могилянський. Ненаписана повість М. М. Коцюбинського. „Черв. Шлях“ Х. 1925. ч. 3, ст. 202 — 7.

²⁾ А. И. Белецкий, таж книжка, ст. 177.

³⁾ В. Якубський. Соціологічний метод у письменстві. К. 1925, ст. 38.

Не важко замітити, що талановитіші, більш чутливі й спостережливі письменники, які годують свою творчість безпосередньо вражіннями дооколишнього життя, задають тон в літературі, притягають за собою наслідувачів і то не тільки по формі, але й на темах (Хвильовий, Тичина). Почасти це (наслідування) одбивається і в тому, що в літератур певними поворотами вживають загально якихось одних форм, що їх зачепив, висунув хтось сильніший, спостережливіший (поема, проза, повість; бандитизм...).

Все це підтверджує невідрадний факт, що більшість молодих письменників „спостерігає“ й наслідує більше літературні твори й сильніших письменників, а ніж саме життя. Найкраще це помітно на творах сільської молоді, що в перших своїх творах не тільки формою, але й змістом наслідує... Шевченка.

Одним із наслідків такого верхоглядного спостереження життя нашими письменниками можна рахувати те, що в нашій літературі в момент такої багатой народньої творчості на теми нового життя, нігде майже не знайти цитат народніх пісень, висловів то - що. Я говорю тут не про етнографізм в літературі, але про яскравіший, рел'єфніший відбиток сучасності. В російській письменстві твори де-яких письменників просто списані такими цитатами (В. Пильняк). Сюди треба зарахувати й те, що — як вже одмічав десь, здається, О. Дорошкевич — в російській літературі частіше й ширше розроблюються теми української революції, ніж це роблять самі українські письменники...¹⁾

Як ми вже згадували, спостереження є першою умовою художньої творчості, а дальнішим розвитком його є зафіксування і підборка вражінь, ситуацій, слів, зворотів, термінів і даних, що можуть бути матеріалом для твору. Зафіксування в пам'яті, а згодом в блок-ноті, в записній книжці. Записна книжка письменника є тим знаряддям, без якого ні один митець обійтись не може; це його лабораторія, його фонограф, де відбиваються мотиви, які потім, перетопившись в його творчій душі, втіляються в суцільний мистецький твір.

IV

Виводючи зі всього сказаного практичні висновки, треба сказати:

1. Кожен письменник повинен уважно спостерігати всі прояви до околишнього життя того оточення читієї групи, яку він бажає художньо відтворювати.

2. Для більшої доцільности письменникові треба все характерне й придатне як матеріал фіксувати зразу, під першим вражінням, не тільки в пам'яті, але й на папері.

Важніші моменти, що на них слід звертати увагу:

1. Факти, що цікавлять в даний мент загал або певні групи — тема.
2. Пригоди й випадки з щоденного життя (з практики, із преси) — фабула.

3. Характерні ціхи (психічні, фізичні, вдачі) певних постатів з життя — типи.

4. Родинні, громадські відносини — побут.

5. Пісні, вислови, сентенції, оповідання; образи, тропи, фігури — фольклор.

6. Слова, найчастіше вживані з усіма семантичними одтінками (діалектизм, неологізми) — лексика.

¹⁾ Редакція з цим не погоджується.

7. Звороти речень, як їх вживають окремі групи, типи — синтакса.

8. Види природи (будинки, оточення...) — матеріальний фон і т. д.

Тут треба б сказати одним словом: письменник повинен спостерігати, відчувати, фіксувати, оформлювати, не беручись зовсім вираховувати всього незлічимого матеріалу. Тому цей список можна ще довго побільшувати, нанизуючи масу деталей, але я залишу це зробити вдумливим читачам та серйозному літературному молоднякові.

Вас. Атаманюк

ЩЕ ПРО ФОРМУ ТА ЗМІСТ

Коли б мене спитали, що краще у останніх творах П. Тичини — форма чи зміст, я б цілком широко відповів: могутній зміст і прекрасна форма. Я б ще сказав далі, що у нашу велику добу тільки так і повинно бути. „Витонченість“ форми і нікчемність змісту — сумна привілея засудженої на смерть культури капіталістичної доби.

У художнім творі важливо не форма і не зміст — таких окремо не існує; важливо те ціле, що здібне армії кидати на Бастилії. В тому і величність пролетарської культури, що вона, засвоюючи всі кращі досягнення попередньої культури, іде до могутнього повнокров'я в сфері мистецтва. Такі часи піднесення своєї культури зазнавали всі попереді пануючі класи. Мистецькі витвори цих доб завжди були геніальними, гармонійними для доб дальшого розвитку нових клас, чи класи. Пролетарська культура повинна забрати все надбане в такі періоди розвитку громадських форм. Не треба запіратись в рямці хатньої філософії, стверджуючи разом з „Червоним Кордоном“, що Сервантеси і Толсті дуже шкідливі письменники для молодих радянських письменників.¹⁾ Так ставить питання — значить робить величезну помилку.

В розмові з Горким Л. Толстой одного разу сказав, що письменник Стандель дуже поміг останньому: „Без нього, сказав Лев Николаєвич, я б не написав батальних сцен „Війни й Мира“. От-же думається, що й ми, письменники, молодь нічого не загубили, наслідуючи приклад Л. Толстого. Ми можемо заперечувати поезії Семенка на зразок „Семенко ідіот“. Але не треба відкидати того позитивного, що дав цей автор, можливо ми на 90% відкинемо знайдене у нього, але 10% його дадуть нам змогу на 1% посунутись в сфері поширення нашого розуміння природи мистецтва. Складна рима „Сонце — сон-це“ бесперечно є технічне досягнення, що допоможе нам наші думки, наші художні образи озброїти так, щоб вони як найкраще сприймалися нашими читачами. Болюча справа „форми і змісту“ повертається для нас в справу оволодіння освітою взагалі і технікою писання. Перше дають і дадуть нам наше життя, наші ВУЗ'и, друге — письменницька практика і школа формалістів, хоч би вони були, навіть, реакційними в своїх поглядах на мистецтво взагалі. В такій концепції ми не відкидаємо значіння останніх. Ми зовсім не гадаємо, що Шевченко гарний тільки тому, що в нього є алітерації на р, с і т. інше. Можливо, що у Чупринки їх було більше. Але це не перебільшує значіння останнього. Як пролетаріят, що став у влади, старається удосконалити з наукою в руках свій побут, виробництво та державний апарат, так і митці пролетаріяту з наукою в руках повинні стати за виконання своїх обов'язків. Ми, по суті перебільшуємо боязнь форма-

¹⁾ Замітка відповідного характеру була в одному з чисел цієї газети за біж. рік.

лізма. „Мистецтво для мистецтва, і формалізм пророк його“, вже загубило свій ґрунт. З кожним роком значіння практики його (мистецтво для мистецтва) сходить на нівець. Робота опоязів, теоретиків позитивною своєю частиною впирається в поетику, а остання, як відомо, ніколи не претендувала на роллю фармацевта по частині виготовлення рецептів для утворення геніальних творів. Значіння службової дисципліни за нею зберігається й надалі. Це ми приймемо. Але ми не приймемо наукової трактовки Шкловського на зразок того, що зміст є рівний сумі стилістичних прийомів, бо ми знаємо, що під цим криється твердження, що „мистецтво завжди було вільне від життя і на барві його ніколи не відбивалась фарба над фортецею міста“. Одним словом, письменство (і мистецтво взагалі) є понадкласове. На це ми не підєм.

По суті розглядаючи питання ми звязали два до де-якої міри самостійних питання. Одно питання — формальна школа літературознавців і друге питання змісту й форми в літературному творі. На першому ми зупинились досить. Щоб остаточно покінчити з ним, наведемо характеристики, що дає формальній школі Л. Троцький: „Коли не вважати на зв'язі відголоски дореволюційних ідейних систем, то єдиною теорією, яка на радянському ґрунті протиставила себе марксизму, являється, чого доброго, формальна теорія мистецтва... Виголосивши форму за суть поезії, ця школа своє завдання зводить до аналізу (по суті описовому і напівстатистичному) етимологічних і синтактичних властивостей поетичних творів, підрахунку тих голосівок і шелестівок, що повторюються, складів, епитетів... („Літерат. і Революція“ стор. 119, 120). Тоб-то, єдину художню цілість підмінюють її формою — „літературний твір є чиста форма“ (В. Шкловський, Розанов).

Але що таке форма і чи можна про неї говорити, як про щось окреме самостійне? На це питання є дві відповіді. Так і ні. Прикладом Якубський у своїй книзі „Соціологічний метод в письменстві“ (вид. „Слово“) пише: „Самі терміни зміст і форма є чистісінька схоластика і реально в творі не існують, ми їх як два елементи не відділяємо. Говорить про зміст і форму можна тільки в умовному розумінні, весь час пам'ятаючи про цю умовність“. Потебня вбачає в творі три „стихії“: зовнішня форма, форма внутрішня і зміст. „Це мармурова статуя (зовнішня форма), жінки з мечем і терезами (внутрішня форма), що уявляє собою правосуддя (зміст) („Мысль і язык“ ст. 147, вид. ДВУ 1922 р.). Плеханов додержувався розподілу на зміст і форму. „Форма, пише він, тісно звязана зі змістом. Що - правда, трапляються такі епохи, коли вона більш-менш відокремлюється від нього. Це виключні епохи“... (III том „Історії громадської думки“).

Спробуємо розшифрувати „стихії“ Потебні. „Зовнішня форма“ (Мармурова статуя) — поема написана п'ятистопним ямбом; „внутрішня форма“ (жінка з мечем і терезами) або — образ Тараса Трясило, проводиря (низового козацтва і бідного селянського населення); — „зміст“ (уявляє собою правосуддя) чи класова нерівність, а звідциль і боротьба класів в часи славно-демократичної Січі. В якому відношенню стоять всі ці „стихії“? На момент припустимо, що ямби даної поеми кострубаті, бліді рими, погана синтакса. Твір безперечно постраждає, а коли ці хиби збільшити до можливого максимуму, то й зовсім буде нездатним. Уявимо тепер, що при шикарних ямбах, образ — Трясила з'єднає в собі неприродні, художньо і психологічно неправдиві риси безпринципного Дон-Жуана, упертого Донкіхота, Кам'яного Бранда і сільського замураного парубійка — художній твір втрає свій центр — образ, свою цінність. Од цього не може не постраждати цілий літературний твір. Ми прийшли як раз до

тієї точки, опираючись на яку, формалісти перекидають землю. Справ без форми (зовнішньої і внутрішньої) художній твір не може бути. Здається нам через образ (внутрішня форма). Тут треба зупинитися в природі образу. Відомо, що образ визволення, втілений в заповіт Шевченка, розуміється по своєму пролетарем, петлюрівцем і навіть авторитарними формалістами. Образ „Плуга“ (поезія Тичини) так само. Кожен по своєму її зрозуміють: пролетар, петлюривець і т. далі. Тоб-то, одним словом ми маємо: „відносно нерухомість образу при змінчивості змісту“ (Потебня). Тоб-то, ще іншими словами—„образ (внутрішня форма) обумовлює собі зміст, що й треба було доказати:“ художній твір є увесь форма (Шолоховський), і ще: „зміст літературного твору є рівний сумі його стилістичних прийомів“. Так міркують за Потебнею формалісти. Але з другого боку—художній твір, як ціле, не народжується-ж з хвиль. Він, перш за все, є витвір людини, мислящої істоти, інтелектуально-еволюційного змісту якої є продукт тих соціальних відносин, що існують в певний час. Соціальна людина ніколи не є пасивною. Вона живе і змагається разом зі своєю класою, озброєна певними, властивими для цієї класи, ідеалами. Людині властиво висловлювати свої ідеали, пропагувати свої ідеї, то в спосіб лагідного мислення (проза), чи в спосіб мислення образами (поезія). „Поет мислит образами“. Але „мислення“ передбачає вже якийсь певний ідейний вантаж. Образ попереджається ідеєю. Перед майстром повстає перш за все ідея (зміст), яка доказується через художній образ. Не прийом передбачає собі художній твір, а навпаки твір, як щось ціле, передбачає прийом, що є щось підсобне і часткове по відношенню до першого.

Врешті-ж читачі погодяться на тому: щоб написати „Фата Моргана“ Михайлу Коцюбинському, крім уміння користуватися стилістичним прийомом, треба було знати, про що писати. Матеріал влився в певну форму і разом з нею дав цілу мистецьку річ. І цілком правильно плужанська платформа каже: „зміст і форма є діалектичні антитези; зміст опреділяє форму і сам художньо оформлюється через неї. Гармонійний художній синтез змісту й форми дає найвищі, найліпші зразки мистецької творчості“.

І. Сенченко

Черкаська філія „Плуга“ (в травні 1925 р.)

Сидять (зліва): А. Лебединець, Запісочний, А. Медушевський, Т. Трюхан, А. Вадимів.
Стоять (зліва): В. Покальчук, М. Шумило, Г. Дубина, О. Лан, В. Любченко, М. Бернацький

1. ЗВІР ОБХОПИВ

Батько в сварці вбив свою жінку, щоб з'єднатися з давнокоханою сільською вчителькою. Це трапилося без мене, — я застав лише скривавлений труп, розумієте?..

Літо перед вечором робить так: скаже зааніміти гостроверхим тополям, обіде прохолодою землю, затуманить далекий ліс, рожево всміхнеться й заховається. Його не видно, побачить не можна, — але відчуваєте: воно тут, недалеко. І тихо-тихо навколо. Стрепенеться лист і замовкне, — боїться порушити молитовний спокій.

За зеленими лугами синій ліс; над ним рожевий захід.

А я йду на луг, спокійний, як захід; тільки в голові шумить.

Іду шукать правди, хоч у думках.

Спочатку по сухому, вбитому кінськими копитами, шляху. Черевики чорочають по твердій землі; дорога чорною гадючкою з зеленими смужками закрутилася аж за лозу. Коли попадеться калюжа, вибита колесами, — вода в ній синіша, ніж небо. Подивлюсь у воду, — там худе, довгоносе обличчя, в кепці; чуже й холодне. Чого мені не подобається цей луг? З огидою відхожу від калюжі.

З обох боків трава; за нею, на гору, пасисто рижа гречка, жовте жито, темнозелена картопля; на горі синьою масою ліс, і над ним густий дим від пожежі. Трохи червоний, наче хмарка. Ні, дим; хмарки блищать на сонці, осліплюють своєю білизною; а то дим, рудий.

Праворуч, між деревами, виглядають стріхи. Сірі, як одноманітне життя. Слухайте, комсомолець може рахувати своє життя одноманітним? — Здається, ні.

Там якесь село. Заховається сонце, — темніють дерева; вийде, — знову дерева, зелена каламуть. І так цілий день перебігають по землі тіні, мов думки в моїй голові.

Звертаю з дороги. Йду між двома лавами трави, ледве помітною стежечкою. Рукою обшморгну ажурні верхів'я; навколо ростуть жовті й білі квітки, білі зверху, а жовті коло самої землі. Цікаво, щоб знявся зараз дужий, суворий вітер: як-би тоді серйозно закивали голівками трави, хвилями покотились аж до того села!

Ні, немає вітру, — вечірний вітерець набиває мені вуха одноманітним шумом, і каже, що це лугова мелодія: нехай.

У траві, на одиноких вербах, у лозі вмирають пісні. Навіщо „вмирають“? Я тут не бачу смерті. Зачинають пісні; а тільки моя мама не прокинеться!..

Так; колись, сивої давнини часів, на цьому лузі билися князі між собою; зараз на лузі, і я не знаю, як втамувати злість, що кличе до помсти.

Он, з села, вийшла в вишиваній сорочці дівчина; всієї не бачу її, а так, помітно лише червоне на білому. Вона то заховається за травою, то знову вирне. До міста йде, туди, за далекі верби.

Я згвалтував-би зараз ту дівчину, щоб утома напала на мене; що робить?..

Лягаю горілиць на траву й закурюю. Вітерець іноді приносить собачі голоси. Бачуть очі лише високу траву коло обличчя, синє небо й рожеві хмарки; від недалекої річки тягне прохолодою.

Тютюновий дим піднімається вгору; він трохи світліший за Бравнінгу погано лежати в кешені, давить у тіло,—я виймаю й кладу біля себе.

Чутко тупотняву; стаю на коліна. По шляху проїхав верхи хлопець; довго озирався, потім ударив коня, й, куряву знявши, поскакав. Курява розтягнутою хмаркою плавно посувалася над травою, а під нею рідшала й не існувало її. Думки мої втихомирились; спокійна задивилася синіми крилами черкнулась думок, і не було стимулу для їх драгування. Факт відбувся,—нічого не поробиш!

Колись читав, що злочинці в момент вчинку свого надзвичайно не обачні й байдужі; так і я.

По дорозі йде якась жінка, хутко перебираючи маленькими ногами, подавши вперед і ритмічно похитуючи товстим задом. Придивляюся: батькова кохана. А, це вчительський з'їзд закінчився! Тільки-ж батько її не проводить? Він завжди провозає її аж до тієї долини, а сьогодні сама йде. Дивно. Піднімаюся з колін і повільно йду їй назустріч. Вона, вбачивши сина свого коханого, збентежено на мент зупиняється, потім зовнішньо-спокійно підходить. Помітно, як її очі неспокійно оглядають мене.

Заступаю шлях:—драстуйте!

Запобігливо простягає руку,—драстуйте.

—Ну, я твоєї руки, сволота, не візьму!

Стоїмо мовчки; її обличчя то червоніє, то блідне.

—Скажи, ти довго будеш мучить усіх нас?

—Я не мучу, Василю... Пустіть мене.

—Довго будеш мучить?

—Василю, я кажу, що не мучу... Пустіть...

На хвилину замислююся; я не знаю, що говорить...—

Вона обминає мене й хутко йде, біжить навіть.

... Мама вбита. У мами грязь вілася в лоні,—защо її вбили? Хто дасть чисту сорочку, коли приїду у відпуск?.. Треба скінчити...

Не хапаючись виймаю револьвера. Бажає постріл, потім друга. Маленька жінка рванулася вперед, хитнулася і впала на шлях.

Ну, тут кінець; був вечір і була ніч, а я, мов дурний, пішов додому.

І було холодно; мурашки лазили по тілу й хвилиною пробігали по щоках.

2. НІЧНА ІСТОРІЯ

—Значить, ти думаєш, що Галочка може вийти на самостійний шлях, коли тільки вперто попрацює над собою?

—Здібності вона має—треба тільки захотіть.

—Ну гаразд. Всього найкращого!

Максим стиснув товаришеві руку й звернув ліворуч. Збільшив кроки, насунув на вуха шапку—ніч була холодною, а після лекцій на педкурсах додому хотілося. Хутко йшов темною вулицею, між синіми будинками, й під ногами тріщав тонкий льодок на калюжах, в деяких таких синіх. Проминув суворий будинок БУПР-у, - далі прослалися чорні городи; на них ледве помітною смугою шлях.

Максим пішов просто городами, іноді плутаючись у торішньому картоплінні; механічно, нахилившись вперед, переставляв ноги й поправляв

жжки, коли ті вилазили з-під руки. А потім переліз через тин і опинився в своєму городі.

Там, за старою грушею, світився двома вікнами великій, шкільний будинок. Максим рушив просто до нього і раптом зупинився: йому почувся чийсь крик. Здрігнувся, інстинктивно рука в кишені стиснула ніж, стиснула до тіла книжки; важкий том Дорошкевича міг служити охороною. Прислухався—не чутно нічого; тоді знову прискорено пішов.

— Геть із хати к чортовій матері! — кричав п'яний батько, як Максим став на порозі кухні; — бахурів тут заводять? Ти думаєш, я на засіданні був? Ні, я стояв під вікнами, бачив, як ти милувала того дурня. бачив, що тут виробляли!

Мати, — це до неї він кричав — плакала, затуляючи порватою спідницею голі ноги; з печи злякано визирала білява голівка Вані. На довзці валявся розбитий горщик із тістом.

— У вас що тут? — запитав Максим, стоячи на порозі.

— Нічого, синок, ми це між собою; сідай, я вечеряти дам! — витерши сльози, підійшла до печи мати.

— Що тут у вас твориться?

Батько мовчки ходив, шморгаючи носом, і відкидаючи черепки, коли попадались під ноги. Максим взяв його за плечі й повернув обличчям до дверей.

— Ти, старий сухарю, іди трошки прогуляйся, а тоді я з тобою побалакаю! Ну, хутко!

— Виведи його, сину, хай дасть нам спокій! Цілий вечір воду варить. . .

— Максиме, — товариські-ласкаво обернувся батько, — ну скажи мені щиро так: тобі все одно, хто буде м'яте твою мамашу?

— Ах ти-ж дурень старий, що ти вигадуєш? Що ти вигадуєш? Істерично заплакала мати, — нащо ти говориш таке при дітях?

Ш-ш-ш! — присів, розводячи руками, батько й рот його в усмішці розтягнувся до ушей; — так, як куриця: ш-ш-ш!

Максим випхнув його за двері.

— Ну, не проклята-ж людина, прости господи! — говорила мати, діжучи хліб; — до чого він доходить! Ніколи нема того дня, щоб не завівся! і що хоч з ним роби!

— Знову бився?

— Батько сьогодні з своєю шмарою до вечора гуляв, а тоді прийшов і завівся! — озвався з печи Ваня.

— Правда?

— Було, синку, так: ти пішов на курси, ми з Ваньєю дома залишались, а того чорта не було, — сказав, що буде на якомусь засіданні. Добре. Ми тільки хотіли лягати спати, коли зайшов Грицько Михайлович; спитав де ти, посміявся з Ваньєю, покурив, я йому дала каші трохи, й пішов. Коли-б знала, що таке буде, — замкнула-б перед ним двері, а хату-б не пустила, не те, що нагодувала! А він тільки з півгодини посидів, — от Ваня може засвідчить. Ваня бачив, — між нами не було нічого!..

Раптом являється батько, п'яний, похмурий. Увійшов і пристав: чого каші мало? я відповідаю, що був Грицько Михайлович, трохи поїв, а ще й Максиму треба, коли прийде з курсів. Він-же — „а, бахурів годувать! Геть ік такій матері з школи! Я тут завідуючий, геть з школи!“ — Я саме з тістом поралася, хотіла вдосвіта галушок наварить на сніданок, — він за тісто й об землю! А того й не знає, як мерзнеш на базарі, бігаєш, мов сучка, поки ті нещасні трицять копійок заробиш, — він-же другий місяць грошей не дає!..

Тоді почав мене бить; поб'є й відпочине, поб'є й відпочине, — п'яний, небагато зараз сили в йому!

А тут і ти прийшов. Бачив, як він зараз прикидається дурним тихим таким? А що півгодини назад робив?

— Можна мені ввійти? — просунув язика в двері батько.

— Он, бач, який гарний! А вчителем ще зветься! — Ваня засміявся. Раптом батькове обличчя посерьозничало, він загрозово підійшов до дверей.

— А ти, гадьонок, сміяться з батька будеш, морда ти собача? Сміятися будеш?

— Іди сядь, поговоримо! — зціпивши зуби, сіпнув його за плече Максим; той хитнувся і не сів, а впав на лаву.

— Ти вчитель?.. Ти вчитель, я тебе питаю?

— Ну да, я вчитель, вчитель неповної семерички.

— А дозволяється вчителю отак бешкетувать? Дозволяється курити турній людині мучить свою сім'ю? Дозволяється?

— Зараз свобода, Радянська влада нічого проти цього не має, а ти Максиме, йди собі к чортовій матері!.. — і піднявся.

— Ну, ти, сухар, сиди, я з тобою поговорить хочу! — злісно подивився на нього знову Максим. — Кажеш, радянська влада дозволяє? Не брешеш ти? А коли я покличу міліцію, — про дозвіл тоді скажеш?.. Бач, мовчиш!

— Молокосос! Ти знай, що ти мій син! А на міліцію й на тебе поїдуть хотів!

— Ось тобі за молокососа! — Максим сильно вдарив його по зубам.

Батько здригнувся, хотів щось сказати, але змовчав; рукою непомітно потяг зі столу ножа.

— Не займай ножа! — мов обценьками стиснув його руку Максим. — А своїй шмарі скажеш, що коли вона буде нацьковувать тебе, — а твої ноги поперебиваю. Чуєш?

— Наплювать! Влада нас захистить!..

— Ну, як захистить, то й добре, — а биться дома не смій, інакше я тебе так поб'ю, що й не захочеш!

— Максиме, я хочу спать; пусти мене!

— Спать хочеш? — Іди. Тільки-ж дивись мені!

Він провів батька в його кімнату, й коли той ліг — підпер кімнатні двері; потім знову ввійшов у кухню.

— Ну, можна й вам лягать. Коли що трапиться, — постукаєте мене. А ти, мамо, не бійся нічого; револьвер у мене заряджений і я сам не маленький. Спокійної ночі!

Максим лежав і думав, бо не спалося. Так, думав про все. Батько вчора казав, що незабаром покидає сім'ю. І це-ж логічно: він культурна людина, — а мати проста жінка. Пригадалося, — батько говорив раз: „я не можу любити жінки, бо в неї груди довгі“. Тим більше логічно. А куди він, Ваня й мама дінуться? Під тин? Правильно, це по закону життя. Хто-ж винен у цій історії? Батько, — ні, він по своєму праву. Його почуття скеровано лише в один бік. Йому треба маленькі груди. Мама винна! — О, як-би всі виконували так свої обов'язки! Вона проста, — значить міцніше держиться правил родинного життя. За що вона мучиться?

... Знову пригадалося: як батько бив її. Давно, — Максим ще хлопчиком був. Бив, а потім сам злякався, коли вона в синяках упала непритомна. Позвав лікаря. Мамі-ж наказував: не говори, від чого синяки в тебе, — кажи, що необережно впала! й вона говорила! правда, не вірила лікар. Але це сімейна справа; кому яке діло, що чоловік б'є жінку?

Аби не виносилося сміття з хати. Так; а як винести?..

В двері просунув голову Ваня. Потім увійшов і мовчки став.

— Ти чого не спиш? Вже світатиме скоро.

— Я боюсь.

— Ну чого, дурний, бояться? Іди й лягай собі.

— Я боюсь сам спать, я в тебе ляжу.

— Хіба мами нема? — стривожено піднявся на ліжку Максим.

— Батько приходив і казав, щоб вона йшла до нього. Мама так хотіла, а тоді пішла. Потім я чув, як у батьковій кімнаті мама плакала, й прийшов до тебе.

Максим хутко одягся, взяв револьвер.

— Ваня, бери лампу, ходім туди:

— Ходім!

Підійшли до дверей, — не відчиняються; постукали, — нікого не чути.

— Постій тут, Ваня, а я піду на двір і через вікно влізу!

— Іди, тільки скоріше!

Вікно було відчинене; коли Максим з Ванькою ввійшли в кімнату, — батька не було, а мама лежала... задушена.

В. Нефелін

* * *

Розбила мури-кайданні грати
Зна вода.

Припоче співом уся левада
Руда.

Жовто-гарячим січе пороги
Колона верб,

На сході сонце з-за хмари
строго—

Мов герб!

Додолу — греблі, мости — додолу!
На вільний біг!

І так вже довго мороз в неволі
Стеріг.

Вода потужно по всій леваді
Буруном пре.

— Під ноги мури — одвічні
грати —

Вперед!

О. Лан

Розмова про трактор

(З малюнків образотворчого „Плуга“)

ЗОЛОТЕ ДИТИНСТВО

Мені наказано сидіти —
Пшеницю миту стерегти...
А на луці попові діти
Стрибають, мов коти.

В траві розлігся день червневий,
Примружив очі голубі:
Як вільно горобцєві
Цвірінькать по вербі!

Як вільно вітрові котиться
По врунах у степу!
А ти біля пшениці,
Мов сірий цуцик на щепу...

Я позбираю — до галузки —
Дитячі болі й збережу.
І вже напевне вам могузку
З них туго зав'яжу!

Покинути - б тісні городи,
Та з вільним вітром — у поле
Але господар —
Не дозволяє:

Бо мати на поденній полють —
Зо мною на харчах...
А попенята очі колють:
— Старча, старча!

Дивись — коліна драні,
А бриль носив ще мабуть дід!
— Ну підждіть ви, кудоштає,
Дійду я літ!

О. Лан

ГРИМИ, ГРИМИ!

1

Грими, грими, могутня пісне,
Як ті громи весняних бурь!
Хай знає панство ненависне,
Що наша армія — як мур.

Ми стали волі на сторожі,
Ми їй не зрадимо ніде.
Дрижіть, недобитки ворожі —
Червона армія іде!

2

У шахті темній та глибокій
Працює брат наш робітник.
Для нього волю, труд і спокій
Боронить наш червоний штик.

Капіталісти та вельможі,
На вас загибель, смерть брє...
Дрижіть, недобитки ворожі,
Червона армія іде!

3

Судьба братів на нашій зброї,
Держить штики наготові,
А в серці лєнінський завіт:
Герої ми, здобудем світ!

Хай крізь колючі огорожі
Наказ на ворога веде
Дрижіть, недобитки ворожі,
Червона армія іде!

Д.м. Загу.

РАНОК

Ти — ша...
Ні чу —, ні ша.
Чи довго так, чи ні?

Уже світанить
небо в мак,
На луці з срібла плінь.

Півтемінь тане
Й білохмарь
На веслах
На річці...

У синьоліс заплеснув голос
(чи півень, чи ку - ку),
А вже село, мов стиглий колос,
Уперлось в труджену руку.

Степан Яновський

НАША ДИСКУСІЯ

ВІД РЕДАКЦІЇ

Утворюючи цей новий розділ „Наша трибуна“, редакція має уміщати в ньому статті товаришів, переважно з місць, що свої сумління виносять на світ і хочуть почути думку „плужанського“ загалу.

За 3 роки плужанської праці багато набралось спірних питань, досвіду, різних випадків. Наш журнал є органом всієї армії „Плуга“, відгоміним її досягнень, переживань, спроб. Їх слід гуртом обмір-кувати, прийти до єдиної, вірної тактики.

Редакція закликає товаришів висловлювати свої думки що до питань, що їх ось у журналі порушується і надсилати до журналу.

Поруч з цим редакція і від себе буде подавати свої міркування, яко відповідь, чи роз'яснення до зачеплених справ.

Редакція

ПЛУЖАНСЬКИЙ ГРУНТ

„Плуг“ за останні роки своєї праці наблизився до виконання голів-ного свого завдання: стати громадською організацією на селі, особливо за останній рік, з часу видання свого журналу „Плужанин“. Загляньте, навіть, у далеке, глухе село й там ви почуєте про „Плуг“.

Та це й не диво. Плужанська праця дає себе почувати на селі, особливо серед молоді, бо вона несе з собою нсвий побут в життя села.

Все те, що мало наше село в культурному відношенні до Жовтне-вої Револуції, як народні пісні, п'єси і т. п. після революції, що коли можна так висловити, перекинула село, — все це стало старим, заялосеним, непотрібним. Необхідні були нові пісні, оповідання, які-б відповідали сучасному менту. Із гущі самого населення повинні були вийти творці нової культури.

Це в дійсності так і є. Досить тільки глянути на наш сучасний сількорівський рух, досить покопатись у кожному селі, щоб там знайти не одного письменника, поета — селянина, який, працюючи в своєму госпо-дарстві, одночасно пише, складає нову поезію, нові пісні про нове село. На зустріч цим лавам сількорів, одиночок — письменників селян — стала організація „Плуг“.

Грунт для праці „Плуга“ на селі оді письменники — одиночки і сіль-кори підлаштували гарний, щоб на третьому році свого існування „Плуг“ вже став одною з громадських всюди відомих організацій села.

Тепер перед „Плугом“ завдання, — закріпити свої досягнення.

На великий жаль, багато по селах нашої України розкидано отаких одиночок письменників — селян, що ще потребують собі допомоги. „Плуг“ ще не охопив їх всіх своєю мережою.

Пишуть вони твори, пісні, більше з нового революційного життя, але ж нерідко, піддаючись впливу „селянського“ настрою, одірвані від загального життя, не маючи напрямків в своїй діяльності, — або зовсім зневіряються і кидають писати, або пишуть на теми, що цілком не від-повідають завданням часу. А люди на селі, особливо — молодь, цупко

хватається за ці пісні — твори свого селянина — поета, розповсюджують їх і самі працюють за впливом цих пісень.

Треба сказати, що ці одиночки — письменники користуються у селі і навіть по окрузі великою пошаною селян.

На мій погляд, оці одиночки селяни — поети — це ґрунт дальшої плужанської праці. „Плуг“ повинен нащупати їх і допомогти їм. Можливо, з них в майбутньому ви де не один талановитий письменник.

Необхідно тепер, коли „Плуг“ став доходити до гущі села організувати більше літгуртків на місцях, безумовно там, де керівництво партії або комсомолу.

Працюючи замкнуто, тільки в умовах свого села, без всяких порад і вказівок, такі одиночки з великим бажанням стануть членами „Плуга“ на одинці - ж без організації працювати тяжко.

Ґрунт, повторюю, для „Плуга“ давно готовий. Своє оснiвне завдання — громадської організації йому слід виконувати повніше шляхом утворення літгуртків, всебічно їм допомагаючи.

Питання про розкиданих по селах селян — одиночок письменників так і про членів „Плуга“, що живуть далеко від філії і гуртків „Плуга“ давно пора розв'язати в якийсь спосіб. Не можна - ж всім жити по містам триматися гурту безпосередньо.

Все це я пишу з власної практики, бо мені довелося спостерігати таку одірваність по селах одного з глухих районів Чернігівщини, організовуючи літгурток при Райсельбуді. Хочу я, щоб і члени інших літгуртків висловили свої думки що до цього на сторінках „Плужанина“.

Олекса Зоренко

ПРО МЕЖІ РЕДАКТОРСЬКИХ ОЛІВЦЕ

На сторінках нашого журналу я вважав би за потрібне піднести надзвичайно важливе питання про те, в якій мірі редакції наших журналів і видавництв мають право втручатись в так-би мовити „фразеологію“ того чи іншого письменника.

Різні фахівці казатимуть, що, мовляв, втручання таке можливе через незнайомство письменника з академсловником. Але річ не в тому.

З розвитком і змужнілістю нашої революційної літератури, ми неодмінно прийдемо не лише до утворення кожним із письменників свого стилю, але й до вивоків кожним „своїї фразеології“. Мова йде не про жаргон, а про той цілком „законний“ лексикон, що ним письменник оперує по різному володіє. Визначаючи однакові поняття — різні письменники оперують різними термінами (словами). Це почасти стосується і до стилю.

Наші редакції часто без жалю нівечать на свій смак окремі слова.

Але - ж, по - перше, та чи інша фразеологія тісно зв'язана зі стилем данного твору, а по - друге, обумовлена соціальним і географічним оточенням того чи іншого митця.

Не можна з рештою всіх письменників зібрати в одну точку і акуратно придушити ВУАНівським словником.

Мова - ж іде власне й не про ВУАНівський словник, а про цілковиту самочинність редакцій у цій справі, навіть тоді, коли письменник не переступає ВУАНівських законів.

Уявіть собі, що - б вийшло з Хоткевичової „Камінної душі“, як - б якась ретельна редакція „виправила“ її за вказівками словника. І так з кожним твором. Письменник писатиме „стяг... нива... курай“ а редакція

може вам „виправити“ на „прапор... лан... перекотиполе“, або навпаки. Ще „навпаки“ найбільше дратує.

Звичайно, я не кажу про ті випадки, коли письменник нехтує елементарними правилами правопису.

Теж саме з русизмами, інтернаціоналізмами й іншими „ізмами“.

Іноді органічно відчуваєш неможливість вжити іншого слова, чим який-небудь „ізм“, а добродійна редакція „виправляє“ за вказівками коли не словника, так редакторського настрою.

Корні цих письменницьких „ізмів“ лежать глибоко (і завжди шановні редакції!) в самій суті твору. Візьмемо один найяскравіший приклад: у П. Тичини (якому не можна закинути в незнанні мови):

...„Що движуть сили революцій
В новий Октябрь, в новий Іюль“...

добродійно переробити на:

...„Що рухають сили революцій
в новий Жовтень, в новий Липень“...

Річ не в порушенні (в цьому прикладі) ритму твору, а в тому, що в даному творі „Октябрь“ і „Іюль“ одне, а „Жовтень“ і „Липень“ — зовсім інше. П. Тичина не міг не відчувати, так само це відчувають і інші письменники (в тому числі й ті, що пишуть художньою прозою).

Я порушуючи це питання, хотів-би чути думки тих товаришів-авторів, як і керівників редакцій, що їм доводиться писання виправляти.

М. Дугин

ЩЕ В СПРАВІ ПІСЕНЬ

В ч. 3 „Плужанина“ В. Нагорський підносить питання про нар. пісні. Одночасно зі збиранням нар. пісень і запровадженням в маси нової революц. пісні не погано було-б, щоб „Плужанин“ містив у собі всі ноти, що написано на слова „плужан“, та щоб ті „плужани“, що знаються на хоровому співі й близько стоять до сільських хорів, мали змогу перевірити, як ці пісні прищеплюються в масах.

Між іншим, автор цього — низовий робітник п/освіти, мав змогу перевірити на праці з сільським хором деякі пісні „плужан“. Чільне місце, що до озповсюджености¹⁾ займає Марш Черв. Козацтва „Гей, нумо, хлопці“ Ів. Шевченка та „Ой на горі та женці жнуть“ його-ж. Далі йдуть такі пісні як: „Сонце низенько“ О. Кучеренка та „Ішли полки червоні“. Це що до пісень на старі мотиви.

Зі збірки К. Богуславського на слова „плужан“ найбільше легко засвоюється молоддю „Селянин, і шахтєр, і матрос“ В. Сосюри. Гірше стоїть справа з „Юнацьким маршем“ Ю. Жилка та маршами А. Панова.

Я гадаю, що отаким обміном думок у „Плужанин“ ми могли-б легше розв'язати проблему нової пісні на селі.

Політосвітник

Від редакції: Була думка, використовуючи кліша із інших журналів — уміщати в „Плужанині“ ноти до нових пісень, але краще було-б давати нові, а таких не було. Та крім того — це справа іншого, виключно мистецького журналу, як скажемо „Музики“ органа Муз. Т-во ім. Леонтовича чи якого іншого.

¹⁾ Мова йде про Ізюмщину, де, до речі сказати, плужанський вплив ледве чи не найменший на Україні.

В СПРАВІ ВИДАННЯ ТВОРІВ

В щоденній практичній праці нашої філії „Плуга“ довелося здибатись з таким питанням, що його до речі сказати, ми таки і не рішили. Питання це таке: як друкувати твори авторів, коли їх уже роглянула студія і філія „Плуга“? Чи посилати їх до друку безпосередньо самому авторові, чи посилати до друку через філію. І те і інше має свої негативні й позитивні боки.

Посилка самим автором — бажана і можлива для такого письменника, що уже більш-менш відомий і редакціям і видавництвам, або коли сам має можливість частенько заходити до видавництв, чи там рідколегі нагадати про свій твір.

Коли цього немає, то як не прикро про це говорити, але все-таки то вірно, що твір, посланий самим автором — буде дуже довго, а можливо й на завжди лежати десь забутий і так закинутий, що його неможливо знайти. Підтвердити це положення може випадок з членом „Плуга“ тов. Я — м, що надіслав до драмстудії „Плуга“, (а не до якогось видавництва своєю п'єсу „Титарівна“ ще в червні 1924 року і не одержав її назавжди і навіть не знайшов її під час особистого перебування у Харкові на II-му З'їзді „Плуга“.

Крім того, посилка творів до редакції самим автором, відкидаючи навіть попередній приклад, привчає авторів до старих „богемських“ форм і засобів життя, привчає молодих ще письменників до індивідуалізації і т. ин.

Виходячи з цього, ми висуваємо таку методу друкування творів — членів „Плуга“.

Після обговорювання твору на студії і літвечірці і звичайно прийняттю ухваленні його до друку, бюро філії, стає, так-би мовити, посередником між автором і видавництвом. Таке посередництво має свої позитивні наслідки; а саме: 1) привчає автора до організованої праці, особливо в цій важливій галузі його життя, 2) дає можливість гарантії, що твір не буде закинутий, бо все таки він надісланий Окрфілією — офіційною „інституцією“.

Та й самим видавництвом було б легше вести справу не з окремими особами, а з певними організаціями.

Крім цього таке надсилання творів змогло бути для редакції і видавництва запорукою, що твори добре переціджені раніше, ніж піти до друку, бо ніяка філія не випустить їх з своїх рук непідготованими для видання.

І. Радкевич

Від редакції: Звичайно, що нині важко друкуватися молодим письменникам, але не тому, що редакції не уважно до їх творів ставляться, забувають, а тому що посилають ці автори слабі речі. Зараз майже кожен журнал, кожна газета має літературний розділ і в той же час їй часто нічого там містити. Часто автори не погоджують ідеї й форми свого твору із вимогами журналу, з технічними можливостями (мало місця, що до форми посилки творів — думаємо ми, що особливо авторитету і філії не мають і не будуть мати. А двух-ступіньна лінія зносин авторів з редакціями обтяжить філії, спеціально призначених же редакторів і критиків у них немає. Треба довго і уважно обробляти свої твори, а не закидати редакції тільки „спеченими“. Пригадаємо, як уважно опрацьовували свої твори

таки класики, як Л. Толстой, Достоевський, О. Пушкін, Шевченко, Куліш. А ці класики були люди з великою освітою, життєвим досвідом. Чого - ж хотіти від наших „юнаків і юнок“, що часто посилають свої писання такою мовою, що після виправок та креслень на папері більше редакційного червоного, ніж авторового - чорного атраменту.

Боятися „індивідуалізації“ (?) нема чого. Путній автор не буде дерти носа, як - би його твір не було послано. А чорт зна що... така й ціна йому, могила виправить, як колись казали.

Запитувати - ж про долю надісланих творів — звичайно зручніше гуртом, від філії (навіть, дешевше!), особливо коли послано було до нас, чи до ЦК „Плуга“.

Робітники на заводі ім. т. Петровського

(Малюнок з натури тов. Резника, члена образотворчого „Плуга“ Катер. філії).

НАШ ПОБУТ

ЩО БУВАЄ В МІСТІ ГЛУХОМ

Невеличке місто, Остер зветься, в ньому - ж гурток плужанський. Улаштували хлопці дев'ять вечірок прилюдних, а на десятій спіткнулися. Й не через те, що сили, бажання не вистачило, ні, через другу причину, через таку: з'явився один товариш і заборонив провадити вечірки.

Хлопці не розуміють; парень цей не єсть агент ДПУ, ні представник РайВК'у, — він просто новий політрук Педкурсів. Але: „забороняю вашу вечірку, й край. Рвіть об'яву!“

Звичайно, набралися сміливости й пішли просить пояснення: через вечірку заборонено?

Одержали: „Ваша організація (себ - то, плуж. гурток) складається з молоді, — всією - ж молоддю в районі керує Райком Комсомолу; поскільки ви офіційно не заявили йому про своє існування, Райком не затвердив плану роботи, — ваша організація вважається нелегальною“.

Розвели руками хлопці й написали до Губ'філії, з проханням вияснити справу; вечірку відклали.

Через деякий час відомо стало, що тому товаришеві „нагоріло“ й іменно за заборону.

Явище друге. На черговій вечірці якийсь розумній голові не впадало в голову бався в одному віршу вираз: „молюся осінньому сну“. Це було ввечері.

Другого дня голова гуртка одержує від Райкультвідділу папірець, в якому „пропонується з'явитися до культвідділу по гурткових справах, захопивши з собою всі документи що до гурткової роботи й існування“.

З головою зробилося погано, — ніяких документів, крім товариських листів тт. К. і С. (Бюро губфілії), в нього не було.

Але... проти категоричного „пропонується“ не попреш.

Не менш категорично згадавши чийось „маму“, голова набив папірець товариськими листами й пішов.

Прийшов о 12 - й годині — зава нема; о 2 - й — теж: другого дня прийшов — знову нема. Більше голова не ходив і справа лягла під сукно.

А потім довідалися, що згадана розумна голова вбачила в висказанні „молюся осінньому сну“ — релігійну пропаганду.

З обох фактів, як висновок, наше завдання:

Пустить „Плуг“ у масу, себ - то більш популяризувати (особливо в глухих закутках нашої країни) мету й завдання „Плуга“, аби такі факти не повторювались.

Єв. Горський

ЯК МИРГОРОДЦІ ОСТАПА ВИШНЮ ЧИТАЮТЬ

... Мені не раз доводилося чути, пише тов. Товстонос з Миргородщини, отаке: „Передплачую „Вісти“ заради Остапа Вишні“, або: „Я тільки читаю самі фейлетони О. В.“, або: „завдяки фейлетонам О. В. привчився читати газету“. А оце якось думав пропаду від - сміху, бо чуднішого не чув у житті. Захожу в райвиконком, чую регіт. Дивлюся, один читає в голос, а всі регочуть. Прислухаюся до читання, але не розумію, з чого можна сміятися. Коли - ж я підійшов до читця, то побачив, що він читав у додаткові до „Вістей“ статтю О. Вишні про театр імені Заньковецької в Катеринославі. Доволі було читцеві сказати, що

читає твір Вишні, як вже слухачі налагодилися реготати. Звичайно, що я почав, вже з того, що слухачі не зрозуміли поважної статті О. В., гадаючи, що то його фейлетон. Ось як життя творить анекдоти.

З фотографії ласкаво поданій до редакції Г. Хоткевичем

Група українських письменників (фот. р. 1903). Сидять (низ зліва) М. Коцюбинський, Г. Хоткевич. 2 ряд: В. Стефаник, Л. Українка, В. Самійленко. 3 ряд (стоять): Ол. Пчілка і М. Кропивницький.

ХРОНІКА

В Ц.К. „ПЛУГА“

I

На останньому засіданні ЦК „Плуга“ й Бюро ЦК, що відбулися 23 червня та 19 липня, розглянуто низку біжучих, переважно організаційних питань та вжито практичних заходів щодо до постановки дискусії між „Плугом“ і „Гартом“.

В зв'язку з величезною надсилкою до ЦК членами й студійцями „Плуга“ творів на рецензування й видання— вирішено, щоб філії та гуртки неодмінно провадили цю надсилку в тому разі, коли були попередні читка й розгляд творів організаціями „Плуга“ на місцях.

Затверджено дійсними членами „Плуга“ товаришів: Крижанівського П., Годованця М., Шабленка Ю. (Вінницька ф.), Карабіневича (Брацлав), Косого А. (Ободівка), Кундзича О. (Камянець), Ладухіна В. (Н. Сіверська окр.), Яценка П. (Нова Басань) Суходольського О. (Купянськ), Васильченка І. (Тифліс) Коваленка С. та Славневського А. (Харків).

Затверджено секцію Західної України в Києві в такому складі: т.т. Атаманюк, Баран, Загул, Козорис, Семко.

Тов. Паленчука, Рудика, Струханчука, Турчинського, Будая, Кигуру, Ковируняка тимчасово залишено студійцями, поскільки вони до анкет не приклали своїх творів не вказали таких і не подали життєписів.

Затверджено літгурток в с. Соکیلцях на Кременчущині і прийнято в дійсні члени „Плуга“ т. Паліївця Ів. — (Полтава).

Розглянено і затверджено відчит за минулу роботу і план праці нададі Охтирської філії.

II

На засіданнях у вересні в ЦК було розглянено справу з відновленням праці студій при ЦК. Визнано, що студії мусять залишитися центральними, але в той же час звернути як найбільшу увагу на підвищення кваліфікації своїх членів. Для цього обов'язково ставити доклади і реферати на теоретично-літературні теми, лабораторно пророблювати їх переважно силами членів студії. Зрідка запрохувати фахівців для докладів на складніші теми. Справу з розглядом творів як самих членів студії так і тих творів, що надсилаються з місць доручити окремим товаришам а самі студії розгрузити від такої праці. Найцікавіші доклади, досягнення і наслідки роботи студій уміщати в журналі „Плужанин“ та по інших органах.

На перших засіданнях студіям допомогти ЦК розгрузити залежі матеріалів-рукописів, що вібралися за літо, поскільки в літку не працювали ні студії, а рівно за роз'їздом у відпуски нікому було рецензувати.

Зокрема ухвалено, щоби дитяча студія вжила заходів до втягнення педагогів, що працюють в установах дитячих і ведуть працю по мові та літературі. Студії увязати свою ро-

боту з різними комісіями при Головоцкому Держвидаві то-що. Літературній студії звернути увагу звернути на ліквідацію літнеменности, семінарським методом вести працеставити доклади на теми поточні, з сучасного літтуруку і т. п.

Жінсекції взяти участь в загальних даних студій, виділивши окремо лише організаційну працю по зв'язку, втягненню та допомозі місцевим жінкам-письменницям і студіям при філіях „Плуга“.

Були розглянено заяви і прийнято до „Плуга“ Гончаренка Ів. (М. Яблонів), Єлінецького О. (Кременчук) Бабенка Ол., відмовлено в прийомі т.т.: Попову, Мостинському, активу ростишівського літгуртка, Рипало, запрошено додаткових відомостей від ініціативної групи в Межибожжі.

III

ЦК взяв шефство над Ново-Гряківською хатою-читальнею, що надіслала про це постанову схода селян. Хаті-читальні вже вислали книжки журнал „Плужанин“, газети „Селянська Правда“ та „Вісти“.

Відновлено в правах члена Плуга тов. Яценка, якого було виключено із „Плуга“ 2 місяці за порушення спільчанської дисципліни та невитриманість. Тов. Плискувського виділено для зв'язку з Київ. музсектором. Зроблено розкладку по філіях 12 муз. в Київській музпрофшколі, що заснована хобоами Київ. музсектора і перетворилася в Київ. капели „Плуга“. Заяву тов. Товстоногова про допомогу йому працювати при Українській Академії Наук в секції по розробці драматеріалів—задоволено. Заслухано було доповідь представника Мелітопільського літгуртка і ввалено: запропонувати літгуртку надіслати план праці на 3 місяці, місніше зв'язати з місцевими педкурсами; енергійніше попрацювати журнал „Плужанин“, продовжувати давати куток літгуртка при газеті „Думка“. Завдання редакції журналу „Плужанин“ визнано необхідним запропонувати філіям крити швидче борги за журнал.

Виділено постійного представника до Харківської філії Муз. Т-ва ім. Леонтовича (Симонівська) звільнено керсуправами тов. Ковальчука з посади згідно з його заявою з І/Х б. р.

Порушено справу про новий статут „Плуга“ видання Альманаху, оживлення праці Харківського Бюро філії „Плуга“. На останньому засіданні зачитано було інформацію із журналу „Октябрь“ ч. 8 про утворення в Росії „Союзів Радянських письменників“, до якої приєдналася ціла низка пролетарських літературних організацій, окремі діячі літератури й критики (т.т. Луначарський, Раскольников, Лелев, Ауербах і ин.) та організації: ВАПП, МАПП, Союз Крестьянских писателей, і ин.

Мих. Бик

Виселки „Плужани“ та „Гарт“

Випадково із газет редакція журналу довідалася про існування на Чернігівщині двох виселків з такою оригінальною назвою і подала запитання до Щаснівського с. г. Технікума. Шефкомісія технікума подала такі відомості про ці виселки:

Виселок „Плужани“ зпершу мав назву „Плуг“, яку потім змінив. Є в ньому 48 дворів, з них 36 дворів з села Озерян і 12 — з села Осовця. Члени виселка — незаможники мешкають на 6. поміщицькій землі — 300 десятин. Засаджено п'ятигільного сівозміну. Має дитячий садок, клуб із 13 членів.

Виселок „Гарт“ засновано в 1923 р. шляхом виділення з села Щаснівки групи селян 50 дворів, що розташувалися на 6 панській землі в 330 дес. Цей виселок перший на районі перевів землевпорядкування, скасував експліаття, завів 6-пільну сівозміну.

По соціальному складу члени виселка: 45 чоловіків і 5 середн. Існує дитячий клуб, с. г. отрок дорослих (30 членів), засновано т-во садівництва з 32 чол. На минулому Всеукраїнському с. г. конкурсі виселкові присуджено премію в 500 карб.

Обидва виселки свої назви прибрали по встанові загальних зборів. Населення мало збільшене, хоча шефкомісія Щаснівського с. г. технікума вже веде досить широку культурну роботу. Одержуються газети „Красное Знамя“ „Селянська Газета“ (Чернігівські), є небагато книжок. Потяг до книжок великий.

Редакція „Плужанин“ ухвалила постійно надсилати обом виселкам по 3 примірники свого журналу, різних книжок на суму коло 10 карб., передплатила газету „Селянська Правда“ до кінця року.

Разом з тим редакція закликає місцеві філії „Плуга“ послати твори своїх членів, а редакції журналів: „Нова Громада“, „Радянський Селянин“, „Знання“, „Червоні Квіти“, „Глобус“ — (Київ). „Зоря“ (Катеринослав), викликає на надібний вчинок.

Адреса виселків: почта Бобровиця (Ніженської окр.) Щаснівської Сільради, виселок „Гарт“, а для виселка „Плужани“ — та сама почта, Озерянської сільради. Книжки краще всього висилати по адресі: ст. Бобровиця, МКВ залізниці Щаснівському с.-госп. технікуму, шефкомісії для виселка (такого-то).

Мих. Марусик

До уваги авторів

Часто місцеві автори, надіславши якого твору до видання, починають швидко турбуватися, закидають „Плуг“ запитаннями, дорученнями і ин.

Редакція пояснює, що кожен рукопис проходить довгий (іноді надто довгий) шлях: до рецензента, на засідання студії чи комісії, до редактора, в Головоцвх (якщо дитячий твір), або в Репер. Раду (п'єси, ноти) на ухвалу, після знову повертається до „Плуга“ чи видавництва і коли ухвалений — аж тоді йдуть переговори з видавництвом що до друку (чи доцільно й вигідно), гонорару і т. п.

На це все треба часу від 3 до 6 місяців, а іноді й більше.

В друку книжка може бути теж не мало часу (як коли — до 1/2 — 1 року).

Все це слід мати на увазі і „медленіше спішити“.

Як складати довіренності

Місцеві „плужани“ часто уповноважують Харківських товаришів складати умови з видавництвами на видання їхніх творів, одержувати гонорар і т. п.

Редакція повідомляє, що часто ці довіренності не вірно складено. Треба в довіренності: 1) точно зазначити, кого саме уповноважується (імя, по батькові і прізвище), 2) що доручається зробити, 3) підписатися через гербову марку в 15 коп. і 4) підпис завірити в міліції, нотаря, нар. судді, сільраді і т. п., зазначивши точну свою поштову адресу.

ПО ФІЛІЯХ І ГУРТКАХ „ПЛУГА“

Тифліська філія „Плуга“

Ще в осені 1923 року в Тифлісі було засновано філію „Плуга“. Зараз філія налічує 2 дійсних членів, 25 чоловік в Літстудії та 60 в Драмстудії, між якими маютья партійці та комсомольці.

Робота велась в двох галузях — драматичній та літературній. Філії довелося роботу розпочинати з української абетки. Не дивлячись на це — перед кінцем демобілізації із армії червоноармійців 1901 року — робота, особливо в Тифліській залозі, значно посунулася вперед. Влаштувались прилюдні виступи, з аудиторією до 80 чоловік, а іноді й більше, на яких молодь зачитувала свої невеличкі твори, твори плужан, знайомились з письменниками старими та сучасними, розбірали та намічали до постановок п'єси.

Велику ролю відіграв „Куток Українця“, що був заснований на початку 1923 року при військовій газеті „Червоний Воїн“, де молодь містила свої писання.

Праця організаційна серед червоноармійців мала свої наслідки. Роз'їхавшись по селах України, молодь взялась до роботи. Багато з них керують роботою хат - читальень, пишуть про життя селян до газет, працюють в газетах то - що.

В своїй роботі філія звязалась з іншими літорганізаціями. Особливо тримали звязок з „пролеткультом“, який тут набрав великої ваги, і з яким, правда, мали звязок тільки по театральній роботі, заснувавши при ньому Український сектор. Філія мала змогу користуватись великим мійським театром.

З від'їздом 1901 року з армії — робота на де який час припинилась. В організації за-

зимом зими об'єднали та керували роботою хорових гуртків на округах та районах).

По можливості музсектор постачатиме їх новою літературою.

По самому м. Чернигову накреслено такого плану на біжучий осінній та зимовий періоди:

1. Утворення міжхорової стінної газети — органу музсектору.
2. Організація виставки постійної, нотних видань і читальні при неї.
3. Організація Бюро диригентів для постановлення хорів керівниками.
4. Переведення цілої низки виступів у робітничих та червоноармійських осередках для популяризації української музики з відповідними доповідями.
5. Влаштування концертів, які - 6 наочно показали історію української музики (напр., концерт, присвячений цілком творчості Лисенка, Леонтовича та ін.); таких концертів щось біля 12.
6. Переведення свята „врожаю“ в підшефному філії селі.
7. Прийняття активної участі у громадських святах (Жовтневої Революції, Шевченка то - що).
8. Виступи на чергових вечірках філії „Плуга“, де демонструватимуться досягнення гурту за певний тер. ін.

Зараз перед музсекцією повстає питання про організацію симфонічного оркестру при „Плузі“.

Оскільки вдається перевести в життя цей план — покаже майбутнє, але головною перешкодою до його здійснення стане відсутність грошової допомоги.

Необхідно на це звернути увагу Головної мітосвіти і самій Спілці „Плуг“.

Микола Самусь

„Плуг“ в м. Кам'янському

(На Катеринославщині)

21-го Червня в м. Кам'янському відбулися збори літературних робітників, робітників, присвячені організації в місті літературного гуртка „Плуг“.

В залі клубу повно робітників, жіноцтва і молоді.

З великою увагою слухають доповідь представника Катеринославської філії „Плуг“, т. Лебеда.

Доповідач простими, зрозумілими словами ознайомив присутніх з тими літературними напрямками, що вже оформилися в певних літературних організаціях України і відзначив основні завдання, які ставить собі організація селянських письменників „Плуг“.

Після обговорення доповіді зборами було ухвалено організувати в м. Кам'янському літературний гурток „Плуг“ і поставити його головним завданням - виявлення літературних сил робітників і селян району, те втягнення їх в студійну роботу гуртка.

Потім т. Лебедь (педкурсант) прочитав де-що з своїх творів, що тут - же були розкритиковані присутніми плужанами.

Треба гадати, що при тій великій зацікавленості молоді літературним життям, що нею було проявлено на зборах, робота гуртка в м. Кам'янському, безумовно, матиме великий успіх.

А. В. („З.“)

Черкаська капела „Плуга“

Капела Черкаської філії „Плуга“ на чолі з керівником А. Д. Лебединцем *)

Могилевський літгурток „Плуга“

(На Катеринославщині)

Ще в 924 році заснувався в селі Могилеві літ - гурток „Плуга“.

Члени літ - гуртка виключно селяни. В-осени та зимою робота йшла, можна сказати, нічого. Було проведено широких вечірок 9, на них зачитувались твори членів гуртка. Вчительство брало в роботі гуртка жваву участь. З кожною вечіркою члени шліфувались, набирались нового світогляду. Найжвавішу працю літгуртка видно в стінній і живій газеті. Написані простою селянською мовою дописи, зробили те, що „Плуг“, завоював симпатію селян до себе. Та на початку весни робота захиріла. Інколи члени зберуться, обміркують те чи інше питання, та й розійдуться. Широких вечірок нема. Робота в степу - гаряча господарська робота — відтягла всю увагу членів від „Плуга“. Є надія, що знов в довгі зимові вечори, літ - гурток „Плуга“ покаже роботу в стінах сельбуду.

Тоська („З.“)

Б.-Церківський літгурток „Плуга“

26-го Квітня ц/р. відбулися чергові збори Літгуртка. Було заслухано доповідь „Про ідеологічну й художню платформу „Плуга““.

Тимчасове Бюро гуртка розробило план праці на літній час.

План приблизно такий :

- 1) Студювання творів „Плужан“, 2) „Плуг“ і вчительство, 3) Робори та сількори, 4) Студювання власних творів.

Бюро в своєму плані поки що обмежилося суто студійною роботою, але поступово вона буде розгортатися ширше.

На останніх зборах обрано постійне Бюро з п'яти членів. До складу Бюра ввійшов Завгартпропом Окрпаркому.

Обрано також і Редколегію журналу (рукописного) „На порозі“, що його має видавати Літгурток.

Регулярно кожної неділі відбуваються збори членів гуртка.

Гурток недавно з'організований, а тому бажано було б, щоб товариші з Київ. „Плуга“ частіше навідувалися до Б. Церкви, давали б вказівки та ділилися досвідом в роботі.

В. Ч. к.

Золотоношська філія „Плуга“

Зліва: Хуторський, Невкритий, Ол. Ясний, Кубрак, Спартак (нині значна частина товаришів працює в Лубенській філії).

Катеринославська філія „Плуга“

В зв'язку з літнім часом припинено працю філії. З 1 липня до 1 вересня

З вересня м-ця знов починається студійна та масова (прилюдні вечірки) робота.

Остаточного ухвалено вести роботу лише в 2-х студіях: 1) літератури та критики і 2) дитячої творчості (при газеті „Будь на поготові“ плужани мають вести велику роботу). Основним місцем плужанської роботи буде Центральна Книгозбірня, коли, звичайно, адміністрація цієї Книгозбірні перестане саботувати справу „українізації“.

„Плуг“ діяльно допомагає Капелі ім. Лисенка, даючи референтів перед концертами і висвітлюючи роботу капели в пресі. З жовтня м-ця в Катеринославі напевне удасться здійснити справу жовтень-блоку, до якого увійдуть: „Плуг“ (літ. та образотворчий), держтеатр ім. Заньковецької та Капела ім. Лисенка.

З Катеринославського „Плугу“ вибув т. Шостак (Артемівськ) і Б. Гурій (Одеса).

Л.

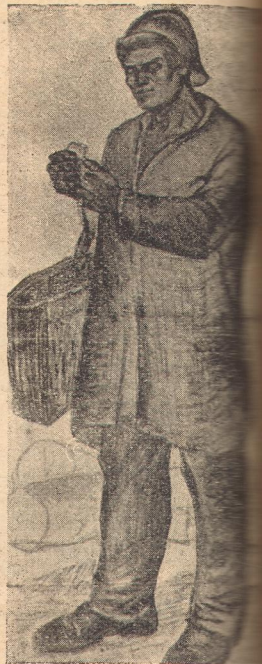
Образотворчий „Плуг“ в Катеринославі

У дуже несприятливих умовах починає роботу в Катеринославі плужани — літературна настрої „культурних верхушек“ були ворожі до „Плуга“, обвинувачували в перериванні, укапізмі і т. д.

Одно слово: українській організації в Катеринославі докилося скрутно... Але удалось перемогти всі лиха, довести, що „Плуг“ є дійсно першим каменярем української Радянської

культури в Катеринославі і старішої значно поліпшилася. Не встиг „Плуг“ проіснувати пів року, як до нього почався наплив робітників повсіх галузях мистецтва. В цей же таки час „Плуг“ звернув увагу на художників, що не мали своєї організації, перевів серед художників певну організаційну роботу і — народився образотворчий Плуг, до складу якого увійшло коло 10 товаришів. До образотворчого „Плугу“ Бюро філії прикріпило, як ідеологічного керівника тов. Ткачука. В травні м-ці образотворчий Плуг вже брав участь в святі (річний ювілей) філії — улаштовано було виставку работ, оздоблено залю театру. В січні 1925, в Катеринославі було відкрито пам'ятник Володимиру Іллічу Леніну-роботи плужанина риб'яра т. Тенера.

Зараз образотворчий „Плуг“ готується до осіяної виставки. На привеликий жаль у плужан не вистачає коштів на художні матеріали і ще основне — немає свого Центру. Це створює велику загрозу існування образотворчого „Плуга“, як такого. Зараз на Україні закладається „організація революційних митців України“ (в Києві), що налагоджує зв'язки з митцями Коли-6 при ЦК був образотворчий Центральный „Плуг“, легко було б вступити до ОРМУ нашим плужанам — художникам в окремій одиниці — „Плугові“. А інакше — художники можуть піти до ОРМУ в роз'їзді, наші образотворчі відділи самі ліквідуються. На це слід звернути пильну увагу.

Портогрузчик

Мал. Г. Резника — образотворчого „Плугу“ Катерин. філії.

В цім числі „Плужанина“ подаються знімки з робіт двох найактивніших плужан — художників т. Тенера (скульптор) і т. Резника.

Т. Тенер зараз працює над проектами пам'ятників Ленінові й Шевченкові. Інші тов. готуються до передвижної виставки, яку буде влаштовано на весні й до якої піде частина експонатів з осінньої виставки,

М. ЛЕБІДЬ

Херсонський літургок „Плуга“

Гурток протягом зими 24-25 року через важкі два тижні влаштовував вечірки, де читували члени гуртка свої твори та читалися доклади про сучасні письменницькі організації України то що.

Для поширення своєї роботи, а також для того, аби найбільш поширити вплив плужанських організацій на молодь — члени літургока були прикріплені до клубів профшколи, до других організацій юнкорів та до літургока при дитячому містечку ім. „Леніна“.

Крім організацій плужанського характеру є в Херсоні ще організація „ХАПП“ (Херсон-

ська Асоц. Прод. Письмен.), бувша раніш організіція ВУАПП), з якою ми остаточно ще не домовилися.

З наступного шкільного року гадаємо свою роботу поширити по клубах м. Херсону, а також розвернути роботу по окрузі (з сількорами, юнкорами то що).

БОЙКІВ

Роменська капела-музсектор „Плуга“

Капела ім. Леонтовича виїхала в подорож по Україні. Муз. т-во ім. Леонтовича надіслало члена т-ва тов. Витошинського для перевірки капели в соціальному, професійному й художньо-ідеологічному відношенні. 16 серпня відбулася генеральна хорова репетиція творів, що з ними капела іде в концертну подорож.

Тов Витошинський визнав, що Роменська капела одна з кращих і стоїть нарівні з капелою „Рух“.

Перед виїздом Капела ввійшла до складу „Плуга“, яко його музсектор. Недавно в Ромнах відбувся останній концерт капели після літвечірки філії, присвяченої літдискусії „Європа чи Провіта“.

ПИСЬМЕННИКИ ЗА ПРАЦЮ

Серед „плужан“

Гордієнко Д.м. (Хрк.) друкує дрібні вірші в журналах, „Всесвіт“, „Селянка України“, „К і П“ і т. инш. виданнях. Уклав до друку збірку поезій „За програм огнених комуні“ т. Дрінь Ніна (Катер. студ.) написала казку вірш. переважно для дитячого органу „Будь на поготові“, працює в дитячій студії.

т. Дубовий Михайло (Катер.) працює в газеті „Зірка“, написав низку „Селянських сюжетів“.

Дукін М. (Катеринославщина) видрукував у „Знанні“. На аванпостах, — уривки з щоденника п/о робітника. Закінчив оповідання — „Чекісти“ (з побуту лікнепу на селі). Працює над великим оповіданням.

Епик Гр. (Харк.) склав умову з ДВУ на „Календар — порадник комуніста на 1926 р.“.

Забіла Н. (Харк.) Видрукувала в „Знанні“ поезію „Нива Жовтнева“. Друкується накладом „Книгоспілка“ дитяче історичне оповідання „За волю“.

Загул Д.м. (Київ.) написав теоретичну брошуру „Механізм верлібру“.

Дикий А. (Харк.) Пише поему „Андрусівка“ і поезії.

Качура Як. (Хрк.) здав до друку видавництва „Книгоспілка“ книжку своїх оповідань під назвою, „Неп“.

Кириленко Ів. (Хрк.) Друкує „Поліграмота допривизника“, готує до друку збірку поезій.

Ковальчук Як. (Хрк.) Здав до друку в „Книгоспілку“ повість „Криваві легенди“. Пише дрібні гумористичні оповідання й готує до друку кілька антирелігійних брошур.

Коляда Гр. (Москва) Накладом Держвидаву України виходить книжка поезій „Місто дихає“.

Копиленко О. (Хрк.) Повернувся з мандрівки по Середній Азії. Накладом видавництва „Книгоспілка“ вийшла його книжка: „Весела історія“, що було уміщено в ч. 2 „Плужанина“.

Лебідь (Катер.) — написав оповідання „Полтавка“. Працює, як директор Державного драм. театру ім. Заньковецької.

Масенко Т. (Хрк.) Уложив збірник „Товариш Урожай“, що вийшов накладом ДВУ.

Михайлець Гр. (Миргород.) Написав сценарія з життя Художньо-керамічного Технікума, по замовленню ВУФКУ. Працює ще над декількома виробничими сценаріями.

Муринець В. (Хрк.) здав ДВУ дві дитячі п'єси: „Розумна бабуся“ і „Тарасиків сон“.

Нагорський В.ас. (Остер.) Написав п'єсу з комсомольського побуту „Сторінка життя“. Пише повість „Галочка“.

Олесь Ясний (Золотоноша) Склав збірку „Жнива“ з 2 оповідань та кількох гуморесок „Остюки“.

Панч П. (Хрк.) Незабаром накладом Держвидаву України виходить у бібліотеці „Українських Письменників“ дві книжки творів: „Мишачі норі“ і „Солом'яний дим“

Саєнко (Катер.) написав цілу низку віршів і оповідань — працює як учитель укр. мови. Сосюра В. (Хар.) Накладом ДВУ друкується книжка „Сніги“ на 3 аркуша.

Степовий Т. (Хрк.) Здав ДВУ на П вид. п'єсу „Боротьба“.

Товстоніс В. (Миргород.) Написав комедію „Розька“ та переробив свою п'єсу „То була така ніч“. Крім того працює над сценаріями.

Ткачук Ів (Катер.) працює над новелами з життя Західньої України, він же готує для ДВУ підручник по есперанто (укр. мовою).

Чапля Л. (Катер.) — написав оповідання з часів громадянської війни, має працювати при кафедрі українознавства.

Шиманський О. Л. (Хрк.) Склав збірку оповідань „На узліссі“, що має видати ДВУ.

Шмигельський А. (Хрк.) Виготовив і здав до друку збірку поезій, присвячених революційн. боротьбі за кордоном.

Яблуненко. (Київ) друкується книжка поезій „Галичина“ (2 друк. аркуш).

Якушевич К. (Хрк.) пише і друкує дрібні поезії.

Серед інших письменників

Йогансен (Хрк. Гарт) здав ДВУ практичний російсько-український словник.

Левітіна А. (Хр „Октябрь“) склав умову з ДВУ на видання збірки оповідань „Етапи“ на 8 др. аркуш.

Лісовий П. (Гарт. Хрк.) здав до друку книжку „Гасла“.

Поліщук П. (Гарт. Хрк.) написав і здав ДВУ казку для дітей „Бездрик кумедри і комашка горупашка“.

Тичина П. (Гарт-Хрк.) здав ДВУ казку для дітей „Івасик — Телесик“, що буде видрукована в альманасі „Квартали“.

Фальківський (Гарт-Київ) друкує книжку „Чабан“ на 1 1/2 др. аркуші.

Хвильовий М. (Хрк.-Гарт) ДВУ видає друк II видан. „Кіт у чоботях“. Книгоспілка випустила його 3 листа до літ. молоді під назвою „Камо грядеші“ (памфлети), що було їх видруковано в додаткові до „Вістей“, „Культура і Побут“.

Шопинський (Гарт-Америка) Накладом ДВУ вийшла з друку збірка фабр. наривів „Фабрична неволя“.

ПО ИНШИХ МИСТЕЦЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ

НА УКРАЇНІ

м. Катеринослав

„Молот“ 15 червня в редакції газети „Зірка“ відбулася перша літературна вечірка Катеринославської групи пролетарських письменників „Молот“. На вечірці були присутні і місцеві „плужани“ та чимало гостей.

Першим читав т. А. Хволя (Агейчик) свою антрелігійну поему. Поема викликала жваву дискусію, в якій брало участь 13 товаришів. Потом читав своє оповідання т. Крутько.

т. Стрижак — студент гірничого робфаку прочитав своє оповідання „Обстоятельства“, студент того-ж робфаку т. Сьомін прочитав два вірші „Кузня“ й „Шахтарська колоскова пісня“.

Читали ще свої вірші й „плужани“ т. Сашко й т. Казанівська.

Вечірка закінчилася пізно вночі.

Всі розійшлися задоволені й висловлювали побажання влаштувати частіше студійні вечірки, на котрих можна було б знайомитися з технікою і зі всякими літературними напрямками.

Ів. Т.

„Молодая кузница“ — літорганізація молоді ЛКСМУ не виявляє жодного життя. Журнал „Молодая Кузница“ не виходить.

„Пролеткульт“ — за рік змінив кілька керівників. Працює лише по ТЕО найбільше, та й то наслідків ніяких не видно.

З вересня м-ця в Катеринославі, з ініціативи держтеатру ім Заньковецької має виходити

щотижневий театрально-мистецький журнал (укр. мовою), що висвітлюватиме Катеринославське мистецьке життя.

„Думка“

Вища Музична Рада ухвалила поставити хор у відповідні матеріальні умови і постійний склад артистів довести до 60 осіб, визнаючи що „Думка“ уявляє собою хоровий колектив найвищої кваліфікації з боку голосів, зразкової дисципліни, ансамблю, багатого репертуару і музичного виконання.

Спілка „Робмис“ звернулася до Київського Виконкому з проханням допомогти капелі одноразовою дотацією.

Перший концерт після літнього спочинку капели буде присвячено Українській народній пісні. Буде виконано „Ой у полі жито“ — семиголосний хор Глієра, гармонізації Яворського та Протопопова. Конкурс „Думки“ на нових співців дав свої наслідки і нині капела збагатилася гарними голосами з провінції.

Повертаючися з подорожі по Кавказу в Кубані „Думка“ дала два концерти в Харкові. ЧКО мав на меті перевести капелу до Харкова, але після переговорів з т. Городовенком — керівником капели — вона залишається в Києві, де їй має дати допомогу Окрвиконком. До осені капела ще зробить подорожі до Умані, Вінниці, Житомира й Одеси. Намічено мандрівки до Ленінграду й Білорусі. Підтримується зв'язок з Прагою, Англією й Скандинавією шляхом обміну взаємно муз. літературою, репертуаром.

„Рух“

Капела існує в Києві і має характер національного значіння. Цього року вона святкує двох-річчя існування. В програм ювілейного концерту включено оригінальні твори сучасних композиторів та революційні пісні, більшість з них виконуються в Києві вперше

Нова капела „СУРМА“

При Посередбюро Київського „Робмису“ організовано капелу „Сурма“ (спілка українських робітників мистецького ансамблю). Капела складається з 64 безробітних членів „Робмису“. На чолі її стоїть Д. Коханський. Капела ставить собі на меті обслуговувати широкі робітничі-селянські маси в масштабі СРСР, але разом з тим шукає й нових шляхів у галузі хорового мистецтва.

Нині йде лабораторна праця, наслідки якої капела гадає прилюдно продемонструвати в наступні д. р.

Капела кобзарів

На початку липня І українська художня капела кобзарів вирушила в п'яту цього року подорож. Капела одвідала деякі міста Катеринославщини та Херсонщини, а далі перекочує до Криму.

В цьому році капела має скликати Всеукраїнський з'їзд кобзарів. Здається до друку „Кобзарський збірник“. Також вживають заходів до організації майстерні виробу кобз.

Репертуар капели складають пісні етнографічні, хорові й сольні, дуети та твори українських композиторів.

„Синя блуза“

У Полтаві спробовано організувати, за зразком Московської — нову живу газету українською мовою „Синя блуза“. Успіх московської газети обіцяє цій галузі мистецтва на Україні значні перспективи.

„Березіль“

Мист. об'єдн. „Березіль“ спішно готується до зимового сезону. Вже почалися репетиції „Жакерії“ — традиц. епопеї на 5 дій за Меріме, готується нова п'єса М. Куліша (автора „97“) — „Комуна в степах“. До постановки ухвалено п'єси „Енеїда“ — з репертуару Садовського в сучасній переробці, „Любов-дим“ Дніпровського, „Сава Чалий“, „Золотопуп.“ „Буржуа“ Ів. Франка в переробці Курбаса), „Кромлінка“.

Сезон мають почати з 16 жовтня. Як і минулого року — буде розгорнуто абонементну кампанію, з метою утворити постійну робітничу аудиторію

НКО вніс до РНК питання про нагороду Леся Курбаса званням „Народнього артиста УСРР“ за величезну його працю по утворенню нового українського рев. театру.

Музичне т-во ім. Леонтовича

На початку цього року при музичному товаристві ім. Леонтовича, утворено етнографічний відділ. За недовгий час свого існування відділ зібрав 240 мелодій з Київщини, Полтавщини, Волині, Чернігівщини й Галичини.

Далі етнографічний відділ має з'осередити головну увагу на науковій розробці зібраних етнографічних матеріалів, а також видати допоміжну літературу що-до зібрання нових матеріалів Т-во порушило питання про те, щоб часопис „Музика“ розбити на два видання: „Музика — місячник з науково-творчим ухилом і „Музика“ — популярний двох-тижневик, що відгукуватиметься на всі пекучі питання поточного музичного життя.

Театр ім. Гната Михайличенка

За постановою НКО розпочато реорганізацію державного театру ім. Гн. Михайличенка.

Театр працюватиме в зимовому сезоні в м. Одесі. Одеський Виконком ухвалив передати театрові ім. Гн. Михайличенка помешкання театру ім Шевченка, де досі грала російська драма.

Недавно відбулося засідання Одеської Політосвіти за участю представників Робмису, культурно-художніх організацій та комісій в справі українізації, на якій головн. реж. М. Терещенко подав план праці театру на 1925—26 рік. Розглянуто проєкт штатів, накреслено репертуар. Склад колективу поновлюють новими артистичними силами.

Репетиції театру розпочнуться 1-го серпня в м. Одесі.

„Українська державна опера“

Організувати першу в СРСР українську оперу почато ще з лютого.

В опрацьованні тексту лібрето взяли участь кращі літ. сили України (Тичина, Щепотьев, Йогансен, С. Жук, Бургарт, Старицька-Черняхівська).

Відкриття гальмувала справа з помешканням опери та відсутність будинка для артистів, що переданий від. Комуни. Госп-ва.

Для ідеологічного і художнього керівництва оперою НКО призначив художню раду з видатних композиторів, письменників, діячів. На чолі ради — М. Хвильовий, від „Плуга“ увійшов С. Пи іпенко.

Початок сезону відбувся 3 жовтня „Сорочинським ярмарком“.

Нові факультети художнього інститута

На Україні великий брак скульпторів і підготовлених педагогів-художників, — між тим, як попит на скульптуру з підняттям економіки й культури країни, — як і потреба наших шкіл у вчителях-художниках — великий; наша кераміка — це ще непочата ділянка для митця.

Виходячи з цих потреб країни, Київський художній інститут утворив факультети: скульптурно-керамничий (раніш був малярсько-скульптурний) і відділ педагогічного малювання на правах факультету. Скульптурний факультет ін-ту до цього часу не мав потрібного мінімуму матеріальних засобів, однак, не зважаючи на це, його останні досягнення великі, їх можна бачити на ділій низці практичних робіт, що опрацювали студенти.

1-й державний театр для дітей

Після подорожі в м. Сталіно театр для дітей почав підготовчу роботу до майбутнього зимового сезону. Крім того театр обслуговує зараз робітничі театри-садки м. Харкова: „Свет шахтьора“, „Металіст“, „Червонозаводський“, „Журавлівський і ин. В репертуарі 4 п'єси — минулого сезону: ук. мовою „По зорі“, „Зрадник“ російською мовою — „Том Сойер“ і „Бум і Юла“.

Театр виготовив і дав до друку збірник, присвячений 5 роковинам існування театру. В збірник увійшли статті проф. Білецького керівниці театру т. Городинської і ин.

Т-во драматургів і композиторів

Укр. Т-во Драматургів і Композиторів затвержене в НКО і НКВС (оголошено в „Вістях“ за 14/VI ц. р.) приступило до збору авторського гонорару, згідно з постановою ЦВК і РНК від 30-го січня 1925 р. (зб. узк. СРСР ч. 7, ст. 68) за весь час і всі платні постановки, де-б такі не ставились.

Драматурги, композитори, перекладачі п'єс і опер, естрадні письменники, а також і ті, що їх твори виконуються з публічною продажею квитків і хобуг, щоб за їх твори уповноваженими Т-ва збиралось авторський гонорар, мають подати заяви про свій вступ у члени Українського Т-ва Драматургів і Композиторів (Харків, вул. 1-го травня ч. 20) і доручити збір авторського та надіслати по 2 примірки своїх творів.

Т-во погодило свою працю з об'єднаним правлінням Московського і Ленінградського Т-ва і збирає авторське також і за членів тих т-в.

Мережа українських театрів

За повідомленням „В. Радіо“ остаточно вирішено справу мережі укр. Держтеатрів. Їх буде 11. В Харкові й Києві по 2, в Полтаві, Одесі, Катеринославі, Вінниці Чернігові, Житомирі та Артемовську — по одному.

П. К. Саксаганський

4 серпня під час бенефісної вистави П. К. Саксаганського в трупі, що грала в Харкові, представник ВУЦПРобмису, вітаючи бенефіціанта, оголосив постанову НКО про надання П. Саксаганському звання „Народного артиста УСРР“.

Рецензент „Вісти“, розбираючи гру Саксаганського в цей день в ролі „За двома зайцями“ зазначає: „В Саксаганський не може нас задивити. Маючи величезні здібности й вміння, замкнувся в тісному колі гастрольора і 12 п'єсами, часто не кращими навіть убутовому репертуарі і ніяк не хоче з цих розмірів специфічно - хуторянської чистоти“...

З'їзд робітників муздрамосвіти

У Києві на початку шкільного року відбувся перший Всеукраїнський з'їзд робітників музичної та театральної освіти.

Підготовчу працю до цього з'їзду проведено на нараді керівників театральних і музичних ВУЗ'ів України. Ця нарада відбулась в складі 30 чоловіка на чолі з головним директором мистецької освіти Головпрофосом І. Ковалем. В основу її покладено доповіді з питань та роботу Методкому Головпрофосу.

Нова муз, профшкола

Музична студія ім. Леонтовича при Київській Філії „Плуга“ за постановою Центрального Комітету УСРР і згодою ЦК „Плуга“ реорганізована в Державну Музичну Профшколу ім. М. Леонтовича. Цілева установка профшколи — збагачення кадру муз. робітників для здійснення засад, що складають ідеологічну основу „Плуга“ на музичному фронті, а саме: 1) поширення пролетарської ідеології в музичне мистецтво серед селянських і робітничих колективів, метою зробити селянство здібним до вивчення комуністичної культури, 2) боротьба з відсталістю та одірваністю цих мас від культурно-просвітницької роботи, 3) частіше пролетарської муз. культури. Бюджет профшколи буде відділений з коштів лянської рев. молоді. Учні профшколи будуть фахівцями вокального або струнного відділу, мусять бути ознайомленими теоретично і практично з диригуванням хором або оркестром. По-за цими особливостями типова музпрофшкола УСРР. Прийом запровадився перед початком 1925 — 26 року на загальних для профшкіл положеннях.

Конкурс на музтвори

Вищий Муз. К-т НКО оголосив конкурс на музичні твори, присвячені 20 роковинам 1905 року:

- романсові твори;
- хорові твори;
- кантату

на таких умовах:

1) Твори мають відповідати ідеї свята 20-ти роковин 1905 року і бути витримані як з художнього, так і з художнього боку.

Зокрема: а) романс і хоровий твір мають бути приступний виконувати силами робітничих клубів і сельбудів. б) Кантату має бути розраховано на оркестр, хор і окремі голоси.

Кантату подається в оркестровій партитурі й фортеп'яновому викладі.

2) До конкурсу приймається твори, що: а) написані українською мовою і б) що ніде не друковані

3) Премії призначається в такому розмірі: а) на романс — 1 премія — 75 карб. на романс — 2 поємія — 50 карб.

б) хор — 1 премія — 75 карб. хор — 2 премія — 50 карб.

4) Термін подачі творів: романсів і хорів — вересня 1925 року; кантати — 1-го жовтня 1925 року.

5) Твори треба надіслати в 2-х примірниках на адресу: Наркомосвіта, Вищий Музичний Комітет (Харків, вул. Артема 29).

Прізвиська й адреси авторів подається в печатаних конвертах, на яких надписується тільки девіз (умовне слово).

б) Вищий Муз. Комітет має право перший використати премійований твір, право-же використати й далі використовувати залишається за авторами.

Українське грамофонне товариство

В Харкові заклалося „Українське грамофонне пайове товариство для виробу пластинок“. Фундатори пайщики його — це Наркомосвіта, Всеукр. Управління Селянськими Бунтами, муз. т-во Леонтовича та ціла низка фінансових та громадських установ

Це товариство має на меті замінити стару, фінансову змістом та ідеологією грамофонну пластинку на нову, ідеологічно витриману й художньо цінну. Воно має на увазі дати пластинки з українською новою частушкою, агітпромови, оповідання, художню пісню, оркестрові твори, поради, наукові доклади, реклами й т. д.

Грамофонна пластинка — це один з кращих методів масової політосвітньої, наукової та педагогічної роботи, і треба вважати, що грамофонне товариство для виробу пластинок чимало допоможе для розвитку масової роботи з цього боку.

(„П. П.“)

В Українській Академії Наук

Нині поширено етнографічний музей (в Києві — єдиний на УСРР), що ставить завданням — замалювати картину минулого й сучасного побуту. Музей відкрито в 1922. Основою його стала колекція А. Онисенка, зібрана ним на Чернігівщині. Тепер музей має з 11/2 тисячі експонатів, силу малюнків, фотографій. За два літні місяці музей відвідало 2.500 осіб.

Відділи музею такі:

1) Народня (побутова) техніка оброблювання мінеральних, рослин та тваринних матеріалів. 2) Народне харчування: влови, рибальство, пасішництво, скотарство, хліборобство з садівництвом. 3) Народня архітектура 4) Народня одяг, оздоба. 5) Комунікація і тран-

спорт. 6) Громадське життя (обрядовість). Дитячий побут. Фізичне виховання дітей. Народне лікування. Відділ нового громадського життя. 7) Відділ порівняльного народознавства.

Відчинено музей що середі й п'ятниці

На нових дійсних членів-академиків УАН обрано недавно пр.ф. Бузескула (історія), і Ольденбурга (східна філологія).

Для тіснішого зв'язку з Рос. Акад. Наук ухвалено обрати за дійсних членів рос. академиків: О. Карпинського, В. Стеклова, Т. Бородину, К. Сіверцова та Л. Писаревського (хемія).

Інститут Книгознавства

За минулий 1924—25 рік Київський Інститут Книгознавства пережив велику наукову роботу. Опрацьовано та здано до друку шість томів праць Інституту.

Два перші томи цих праць подають історію української книги за 350 років її існування (аж до 1924 року — включно).

У вересні вийде підручник із друкарства, що знайомить із книжковою технікою, видавництвом та друкарством.

Кінчається друком популярно-наукова бібліотечка з книгознавства, що її опрацював Інститут. Цю бібліотечку складає одинадцять ілюстрованих книжок. У них подається історія зародження письмових знаків, кінчаючи українською книжкою революційного часу; у цій бібліотеці є також література з різних галузів Книгознавства.

Крім видавничої діяльності Інститут Книгознавства провадить підготовчу роботу до осіннього та зимового сезону. На розгляд Наркомосу подано план організації курсів книгознавства, що їх буде відкрито з осені. Курси мають підготувати бібліотечкарів, книготорговців, бібліографів, друкарів, видавців.

На осінь вироблюється також план організації лабораторії щоб вивчати читача та книгу.

Організація цієї лабораторії є перша спроба в СРСР. Крім того, Інститут працює над планом музею книги й хоче утворити його. Цю справу остаточно розв'яже Головнаука.

Ще один журнал

Відділ Саносвіти Нар. Ком. Здоров'я почав видавати щомісячний журнал „Шлях до здоров'я“. Журнал має обслуговувати робітництво й селянство, видається двома мовами (рос. і україн.). Редакція його звернулася до „Плуга“ з проханням повідомити „плужан“ про існування в цьому журналі розділів „побут“ і „літературно-художнього“ і закликає надіслати художні твори з відповідною доповіддю журналу установкою.

(Адреса: Пушкінська, ч. 14, Редакція жур. „Шлях до здоров'я“).

Старовинна бібліотека

Наркомосвіта УСРР порушує клопотання перед РНК РСФРР про перевод із Ростова до Києва бібліотеки „Львівсько-Ставропольського братства“ та колекцію старовини, що їх було вивезено зі Львова під час війни 1914 — 17 рр. Ці речі мають велику історично-бібліографічну цінність.

Охорона пам'яток старовини

Колегія Наркомосвіти ухвалила проект положення про охорону пам'яток старовини, мистецтва та природи, що внесено Управлінням Профосвіти.

Згідно з проектом, всі пам'ятники старовини, наукового, історичного або художнього значіння, приймаються під державну охорону й повинні бути зареєстровані в НКО, який в особі Головна науки доглядатиме й розпоряджатиметься ними.

За проектом всі пам'ятники, що знаходяться в музеях та сховищах, вважаються державною власністю й всі старовинні пам'ятники, що знаходяться по різних установах, або в приватних осіб, повинні здаватися до відповідних музеїв, або сховищ — установ Головна науки.

Для переведення в життя постанови, після затвердження її Раднаркомом України, утворюються комісії при кафедрі укр. культури в Харкові, при Академії наук у Києві, Археологічному музеї в Одесі та при Катеринославському краєвому історично-археологічному музеї, що перевірятимуть старовинні пам'ятники, доглядатимуть за антикваріями, художнім речами то - що.

Проект подано на остаточне затвердження до Раднаркому УСРР.

(„Б“)

Виставка дитячих малюнків

В Києві при Робітосі протягом п'яти місяців працював семінар „ІЗО“ для підготовки шкільних вчителів малювання. Робота семінару провадилась під керівництвом кабінету дослідження дитячої творчості при ВУАН.

Як звіт своєї роботи Семінар улаштував при спільді Робітос велику виставку дитячих малюнків (від ясел до Профшколи), де продемонстровано творчість дитини в малюванні, досягнення педагогіки в цій галузі.

Семінар базував свою роботу на таких підвалинах: 1) метод роботи над матеріалом (дитячим малюнком), 2) облік роботи учня та вчителя, 3) методи навчання та виховання в „ІЗО“. Всі ці сторони роботи Семінару ілюструватиме виставка.

Український правопис

Велика Президія Головна науки визнала за необхідне вжити спільних заходів до усталення укр. правопису. Для цього при НКО утворено комісію за головуванням Зам. Наркома Освіти тов. Сологуба в складі сучасних видатних знавців мови, письменників і діячів.

К і н о

Великим успіхом користується нова фільм „Марійка“ по сценарію чл. „Плуга“ М. Романовської. Низка рецензій великих газет Харкова, Києва відзначає позитивні боки фільми, сюжет якої не тільки, але вдало зроблений. Закидається початок фільми, „трафаретно-іділічно-фальшиве село в дусі романтично-етнічної фічної белетристики... „Непереконуючі тини голоду“...

В надписах, як водиться, багато помилок. З технічного боку - фільма — „мало чим утворює гарний закордон“.

Одеська кіно-фабрика ВУФКУ провадить знімки фільми „Петлюровщина“ за сценарієм Я. Лівшиця. Фільму ставив режисер Лундін.

У кіно-знімках беруть участь справжні „герої“ Петлюровщини — Тютюник, Добровірський.

Ці „герої“ прекрасно виконують свої ролі виявляючи „природній акторський хист“.

Натурні знімки робитимуться на історичних місцях на Поділлі та у Києві.

Ялтинська кіно-фабрика закінчує фільм „Трипільська трагедія“ за сценарієм чл. „Плуга“ — Гр. Єпика і Крепача. В основу її лягли матеріали Іспарту і спомини учасників трагічних подій. Усі знімки зроблено в Києві, його околицях і в істор. місцях Трипілля. В масовках участь взяла разом з кіно-акторами комсомольська молодь студентів Київського Держ. Кіно-Технікуму.

У фільмі знімається учасник трагедії т. Фастовський.

По заданню Подива 45 — ВУФКУ в Києві провадить знімки фільму з життя учоби й побуту Червоної Армії в таборах.

Ставить фільм за власним сценарієм режисер Гліб Затворницький. Знімає операція Ялтинської кіно-фабрики ВУФКУ т. Лундіна.

Фільм має характер „кіно-ока“. В скорому часі цей фільм буде демонстроватись по клубах.

Справа з фільмами для дітей трішки оживає

Редакторат ВУФКУ приступив до вивчення методів, за якими слід писати сценарії фільми для дітей.

Таку лабораторну працю провадять з метою виробити зрозумілі для дітей фільми. Крім того, вивчається методи сценарної техніки, що до науково-педагогічної фільми розробляється низку фільмів з дитячого побуту і сучасного побуту дитини.

В своїй роботі лабораторія використала анкети, що їх зібрали від педагогів та дітей в одній авдиторії, яка переглядала кілька уривків з різних фільмів (Маховик ч. 3, уривок з комедії, „Богиня Джунглів“).

ВОЛОДИМИР САМІЙЛЕНКО

В пос. Боярках коло Київa помер 13/VII б. р. видатний український поет-сатирик і журналіст В. Самійленко. Походив він з Полтавщини (народився 4 лютого 1864 року в с. Сорочинцях на Миргородщині Полт. г.), навчався в Полтавській гімназії, а далі закінчив історико-філологічний факультет Київського Університету. Як

вчитель, працював на різних посадах вземстві, в телеграфі, а головним чином по редакціях часописів та журналів. В 1920 році разом з Петлюрою емігрував за кордон і повернувшись звідти р 1923, працює як перекладач. Знав добре багато чужих мов і свою літературну кар'єру почав як раз з перекладів Гомера, Данте, Мольєра і инш. З іспанської мови переклав один з останніх творів Бласко Ібаньєса „Зде-

маскований Альфонс XIII“, що було видано ДВУ в минулому році. Самійленко залишив невелику літературну спадщину, переважно сатиричні та віричні поезії, які все ж таки мають значну літературну цінність. Особливої популярності Самійленко досяг своїми сатирами на політичні теми. Франко одмічає його сатири, як надзвичайно вдалі, і зокрема зупиняється на мові Самійленкових поезії, визнає її „бездоганно чистою, ясною, як небесна блакить, дзвінкою і прозорою“. . Сарказм його сатир — справжній. Самійленко був одним з кращих фейлетоністів того часу. Такі його сатири: На печі, Патріота Іван, Ідеальний публіцист, Ельдорадо, До поета і инш., що завше знаходили місце в старих альманахах, декламаторах, на різних вечірках.

Самійленко жив в часи, коли література була просякнена народницьки-

ми думками, і сам яко народник, це відбив в своїх поезіях.

Друкувався Самійленко по різних журналах, (переважно галицьких), як Л. Н. Вісник, Рада, Зоря, Правда, Дзвінок, Громадська Думка, Шершень, Складка і инш.

Збірку його поезій видано було р. 1918 в Смілі заходом т-ва „Про-

мінь“ з передмовою Ів. Франка. Це найповніша збірка, куди увійшли всі поезії, починаючи з р. 1884 і до 1917. Події революції 1917 року слабо відбито в поезіях останніх років.

Де-які з творів Самійленка використовувалися в дитячих читанках, хрестоматіях видань 1917—1919 рр. Так само його антирелігійні поезії уміщено було в радянських виданнях, як „До перемоги“, „З Леніним проти

бога“, „Колоски життя“ (шкільна читанка). Це поезії: „Божий приказ“, „Те деум“, „Весняні пісні“, „Вечірня пісня“.

В своїх творах Самійленко спробував нових розмірів, беручи зразок з пісень видатного французького поета Беранже, Барб'є, перший в ті часи відступив від трафаретних строф і метрів.

Безумовно, в низці своїх сучасників 80—90 рр. Самійленко значна літературна фігура, хоча його продукція уміщається в порівнюючі невеличкій книжці.

Заслуги В. Самійленка було відзначено і ВУЦВК'ом, що призначив був поетові досмертну пенсію.

Численні критичні розвідки, статті (переважно Ів. Франка) свідчать про певне значіння творчості Самійленка в історії української літератури.

Мих. Биковець

ПО С. Р. С. Р.

Білорусь

Ювілей театру Меєрхольда

В листопаді сповниться п'ять літ існування театру ім. Меєрхольда. Для переведення свята виділено ювілейну комісію в складі т.т. Буторина, Зубцова і Малишева. В святкуванні мають взяти участь і інші великі театри столиці та провінції.

АХРР

Майже всі художники Асоціації Художників Револ. Росії виїхали на працю. Частина — на Україні провадить різні зарисовки. Не що давно в Харкові зробила Головою АХРР'а т. Григор'євим доклада про АХРР Ком. Військами УСРР т. Єгоров згодився на влаштування в будинкові Армії й Флота виставки праць Асоціації. Члени АХРР'а виїхали до Криму, Туркестану, в Рязанську губернію.

Дім художнього виховання

В Москві відчинено нову школу „Дім Худ. Вих-ня“, що має готувати керівників художнього виховання. Поруч з дисциплінами педагогічними, школа навчає музиці, співам, а також студіює історію культури та музики.

„Стара Москва“

Існує — в Москві товариство „Стара Москва“, що своїм завданням становить вивчення художньої й загальнокультурної історії міста. В музею товариства зібрано великі колекції іконографії, літератури про Москву, починаючи з XVII століття.

Нині музей дістав краще помешкання кол. особняку кн. Юсупова, який сам по собі уявляє значну художню вартість. Розташування музею в цьому помешканню дасть змогу оглядати колекції широкому загалу робітників і студентства.

Кіно

Держкіно випустило нову фільму „Волки“, присвячену сількорівському рухові. Фільму проглянули сількори газет „Крестьянская Газета“ „Беднота“, делегати Всесоюзного З'їзду сількорів і военкорів.

По обміну думками ухвалена резолюція, яка підкреслює вірність картини, що вона є гарною для сільського глядача, за допомогою її легше буде боротися з бляцями нашого радапарату та зміцнить ряди сількорів. Зауваження сількорів торкалися зміни надписів (більш зрозумілі й короткі мусять бути) та деяких сцен.

Всі кіно-видавництва РСФРР нині об'єдналися. В склад цього об'єднання „Кіновидавництво РСФРР“ увійшли: Радкіно, Держкіно, Півд-нкіно, Міжроблоп, Пролеткіно, АРК. Об'єднання реорганізує кіножурнали. З квітня почав виходити орган об'єднання „Робітнича кіногазета“ з додатком журналу „Радянський Екран“.

Об'їзд Центр. Бюро Всебілоруської Літ. Організації „Маладняк“ своїх місцевих філій оживив їхню діяльність. Оршанська видає друге число „Оршанського Маладняка“ складене виключно з творів місцевих діячів.

ЦБ готує до друку збірник Української Поезії в перекладі на білоруську мову. В збірник ввійдуть твори поетів: П. Треняєва, В. Сосюра, В. Поліщука, Дніпровського, Іогансена, Гадзінського й Фальківського.

Також готується збірник прози, куди ввійдуть твори Хвильового, Слісаренка, Пастернака, Воруського й инш.

За останній час організація розвинула видавничу працю — кожного місяця видає з друку 7 книг творів „Маладняка“. Плани повно до видання періодичного 3-х номерного літературно-критичного альманаху.

Колегія НКО Білорусії ухвалила оголошити конкурс на кращу п'єсу для сільського театру. В склад журі ввійшли: Дило, Купала Минович, Дубовка і Долгополов.

Кавказ

Народнього поета Арменії й Грузії А. Кавказянин обрано членом Міжнародного Бюро Зв'язку Пролетлітератури Літінтерна. Призначено представником бюро на Кавказі.

Грузинський пролетпоет П. Кутателадзе написав п'єсу з революційного життя сучасної Грузії „Гра з вогнем“ — на 5 днів.

В липні сповнилося 100 років з дня народження армянського драматурга-сатирика Габрієля Сундукіянца. П'єси Сундукіянца і до нашого часу цікаві своїми типами та основними проблемами (питання про тяжкий стан працюючих, безпроблемний стан вище армянської гілки і т. п.).

П'єси його мали переважно реалістичний напрям, часто з значною долею талановитого гумору.

Дитячий театр в Баку відновив свою працю. Група поповнена на 75% робітниками молоддю. Репетиції зараз ідуть з п'єсою „Пригоди багдадського хлопчика“, далі буде „Дон-Кіхот“ і „Принцеса Чжау-Ю“. Репертуар старий, ніякого поступу не робить, театр оперує з старим „барахлом“, трошки підробленим для сучасності.

Театр веде переговори про перехід до Головоцвух у НКО АССР.

НКО Грузії порушив питання перед РСФРР про відпуск коштів на організацію Інститута Дитячого читання, що собі за завдання поставив би наукове розроблення питання дитячого читання, проблему дит. читання і инш. близьких до цього справ.

Такий Інститут є в Москві. Давно було б подбати про Україн подібну наукову установу, яка б дуже полегчила життя письменникам нашим, що свої сили вкладають на дитячий літературі.

ЗА КОРДОНОМ

Америка

Редакції газет „Українські Робітничі Вісти“, „Фермерське життя“, журналу „Робітниця“ звернулися з закликом через пресу до редакцій період. видань УСРР налагодити свої експедиції так, щоби до них доходили радянські видання. Помимо того, що сама пересилка буває часто дуже неакуратною, — невірні адреси і упаковка гідка. Почта везе журнали за океан, в дорозі бандеролі з гідкого паперу розриваються, нищатья. Про більшість наших видань американські товариші знають з об'яв.

З журналів там одержують тільки „Глобус“, „Нову Громаду“, Катеринославську „Зорю“. „Всесвіта“ бачили лише 1 число, більше як півроку до них не доходить „Червоний Шлях“, „Знання“. В той же час рони справно дістають „Правду“, „Известия“. Редакції благають допомоги їм від нас своїми виданнями на обмін, вказуючи, яке велике значіння це має. „Присилайте тільки по одному примірнику. Ніколи не забувайте, що в тисячу разів більше цікавить нас і десятки тисяч робітництва і фермерства за океаном життя Радянської України, як вас наше життя. Невже і тепер ви не відгукнетесь“.

Адреса до них така: Америка, Winnipeg Map, Canada Ukrainian Zabor News. Cor. Pritchard and Mc. Gregor st.

Видавництво „Українських Щоденних вістей“ в Державах Північної Америки опублікувало свій фінансовий звіт за 5 місяців біжучого року.

З того звіту видно, що за цей час видавництво мало 25.884 доларів прибутку, а з отівкою на 1-е січня 26.309 дол. Витрати склали 25.339 дол. отже готівки на 1-е червня видавництво мало 969 доларів. Прибуток дала не тільки газета, але й книгарня, яка продає чимало книжок, закуплених в Радянській Україні.

Чехо - Словаччина

Газета „Прагер Прессе“ умістила у № 204 переклад новелі гр. Косинки „На золотих богів“, а через два дні переклад оповідання Модеста Левицького „Забув“. Обидва переклада зробила Флора Бек, яка вже перед тим умістила в „Прагер Прессе“ цілу низку перекладів В. Стефаніка та інших українських письменників.

Міністерство Народної Освіти розробило законопроект про страхування від старости та інвалідності письменників і композиторів. Страхівні внески по проекту бере на себе Міністерство Освіти.

Англія

Перекладено на англійську мову книгу Б. Савинкова „Кінь вороний“, видано том

оповідань т. Пильняка, „Мої університети“ М. Горького, Л. Троцького, „Питання побуту“, В. Ремізова „Часи“, Фарбман написав книгу „Після Леїна“, що присвячена СРСР після смерті Леніна.

Німеччина

В Німеччині в літку було організовано велику виставку плакатів і взагалі реклами. Вся країна взяла участь в цій виставці. Палац радіо-промисловости ледве вмистив експонати. Плакати виставки можна розбити на 3 групи по манері виконання: 1) (найчисленніша) — творчість т. зв. „рисувальщиків“, учні з Мюнхен. Школи, виконані вуглем, без дотримання умов площини, необхідної в декоративнім мистецтві. Талановитим представником цієї групи є Матейко. Де-які його плакати справляють сильне вражіння.

2 група — т. зв. „промислові плакатисти“. Об'єднує вона старих, відомих всім по довоєнних плакатах, художників. Вони майстерно виконують працю, за традиційними правилами старого мистецтва.

Група 3-тя — митці, що в майбутньому обіцяють багато. У них спостерігаємо дотримання законів площини, лаконичности с боку картини і з боку літературного.

Праці цієї групи справляють на глядача особливо велике вражіння і на довго лишаються в пам'яті.

M.

Німецькою мовою видано багатенько книг про СРСР. З них звертають увагу „Основи конституції СРСР“ з повним текстом, відчит проф. Козлова про експедицію в Цен. Азію „Мертвий город Хара-Хото“ (має вийти в осени і укр. переклад накладом ДВУ), Лінденмана — про колонії німецькі в СРСР, наслідки його подорожі р. 1919—1921. Діля — „Диктатура пролетаріята і система рад“, а також переклади: Л. Толстого, — „Хаджі-Мурат“, Ф. Достоєвського — всі твори в 16 томах, спогади жінки Достоєвського, розвідки проф. Нетцеля про творчість Достоєвського, повісти Ліскова, „Щоденник“ Суворина.

Франція

Гастон Лікар видав книжку „Наші письменники про себе“, що написав її на підставі анкет, які розіслав був. франц. письменникам. Анкета має такі запитання: 1. Як зароджувався ваш твір? 2. Для кого пишете, 3. Чи задовольняють вас ваші твори.

Вийшло з друку два томи „Альманаха французької і чужої літератури“, які критика відмічає, яко знамените явище.

Вийшов 5 том творів А. Чехова в перекладі Роша. Томи 1—6 було видано раніше.

Андре Бар написав новий роман „В країні голоду“ з життя російського села.

КРИТИКА Й БІБЛІОГРАФІЯ

ВІДГУКИ НА „ПЛУЖАНИНА“

II

...„Нашому братові“ плужанинові“— одиночці в провінції без „Плужанина“ хоч здихай. Привезла оце почта за 35 верст від залізниці в наше село „Плужанина“, - прочитав, - знову охота до праці є, знаєш, що на плужанському світі робиться, а до того ще й технічні вказівки.

В розділі „Лігтехніка“ бажано було - б, аби поруч із порадам поетам давалися певні вказівки й тим тов., що працюють в галузі художньої прози.

В останньому (3) числі журналу звертають на себе увагу: стаття С. Пилипенка „Т. Хвильовий в ролі літпопа“ та розділ „Наш побут.“

Не можна не погодитись з т. Пилипенком, що мандрування „у безвість до невідомих обривів“ штука по меншій мірі красиво сказана, але й... тільки. Звичайно, далеко привабніше й естетичніше ганялись за журавлем невідомих обривів, а ніж розв'язати конкретне „сьогодні“ „боротьби за середняцтво, колективізацію, відновлення господарства, ліквідацію неписьменности.

Письменному, та на добрих конях (а не то, гляди й на тракторі!) можна й за невідомими обривами поганяється, а поки що... „в начале бе дело.“

Камо грядемо? — За партією й із партією, в її боротьбі за смичку, боротьбі за культурне, письменне радянське село — відповідаємо.

Обидва малюнки „Нашого побуту“ чудові. Читаєш другий (т. Кашт. Карого) й перед очима як живий стоїть голова“ найкращої (К-цької?) філії з його традиційним „спрашуєш!“ і „мене всі знають!“

Чудове місце діалог „папашиних“ урбанізаторів з господарем вітряка. Глибокий змістом і добре написаний фейлетон. Бажано лише, що - б „Плужанин“ став нарешті періодичним виданням.

Д-н

Наші читачі відгукнулися й на чудожній матеріал в ч. 3. Ось, що писав тов. М. (з Катеринославщини).

...„Мені здається, що тов. Стеценко (автор оповідання „Під хрестом“) краще зробив - би, коли - б в ролі убивці не брав попа, а тим більше попадді.

Власне, сама фабула ніскільки не погіршала - б від інших персонажів бажання - ж пристьобнути до неї антирелігійну пропаганду це зіпсувало справу. Особливо неприродний в оповіданні кінець, він псує все враження своєю похапливістю, наспіх — писаний.

Найкраще було, коли - б автор ввів разом з попом кого - небудь з попових приспінників, скажемо, дячка, чи що. Тоді - б історія з конам згучала правдивіше.

Добре в оповіданні змальовано професійну рису попа — ненажерливість його, але як би було збережено другу „профрису“ — звичку загібати жар чужими руками, а не лізти самому в таку небезпечну справу, — оповідання стало - б цікавішим.

Ще одне зауваження: кінець оповідання від слів „...скочив на вітар“ — і до кінця наводить на думку, що автор хотів писати не серйозне оповідання, а якусь на зразок Чеховських трагікомічну історію, бо на за престольному хресті та ще „зачепившись епитрахиллю“, удавиться дуже не легко.

III

Свої враження з нашого журналу надіслав не „плужанин“ тов. Хом - кий з Бердичів. округи:

... Сьогодні мені випадково попався № 3 „Плужанина“. До нас на село рідко попадають журнали. Знав я, що єсть такий журнал, але читати досі не доводилося. В цілому подо-

ався, тільки незрозуміла для мене стаття „Де що про асонанції та асонанси“ Сенченка. Це трохи погано, бо ясно, що і для більшості селянських читачів з літгуртків не буде зрозуміла. Я — середній читач.

Гарно поставлений розділ „по фізіях та гуртках „Плуга“ — все тобі як на лодоні. Оповідання Стеценка нічого, а от вірш Нагорського не подобається. Гарно Пилипенко Хвильового пріє. Так і треба, хай не хвалиться.

Побільше бібліографії, побільше робірати твори „плужан“ треба. Добре було-б, як би давалися вказівки з літературної теорії (більш зрозумілі, як в ч. 3), по віршуванню та по інших видах творчости, а також позначки літератури по цьому питанню...

IV

В ч. 6-7 „Журналиста“ — органа Ц. Б. секції робітників преси Спілки „Всеробітос“ (Москва) уміщено цікаву рецензію на ч. ч. 1, 2 нашого жур-

налу. Вона невелика, а тому наводимо її цілком:

„Приємний журнал. З перших чисел видно, що він знайшов дорогу до свого читача. Організація „Плуг“ об'єднує молодих і початкуючих селянських письменників України, які потребують учоби, взаємкритики й обміну досвідом.

Все це маємо в вірно намічених розділах журналу: „Організація літератури“, „Теорія й літтехніка“, „Літпрактика“, „Наш побут“, „Хроніка“, „Критика“ й „бібліографія.“ Короткі, ділові, практичні статті. Сила хроніки.

Розділ „теорія й літтехніка“ обіцяє стати дуже цікавою частиною журналу. В ч. 2 звертають увагу статті: „Про шаблон і безфабульність“ — Ів. Сенченка, „Секрет театральности“ т. Степового і докладно розроблені „Теми для студійних вправ.“ Проза й поезія в розділі „літпрактика“ свідчать про зріст молодих творчих сил України.

P.

ПО СТОРІНКАХ ГАЗЕТ ТА ЖУРНАЛІВ

I. „РОЗКАЯННЯ“ ТОВ. ОСИНЬСЬКОГО

„Правда“ умістила в двох числах за липень б/р (ч. 169 і 170) велику статтю т. Осинського „Літературні нотатки“.

В ній автор надзвичайно різко виступає проти члена Правління ВАПП'а тов. Родова (Всес. Асоц. Пролет. Письмен.), відповідаючи йому на статтю в ч. 2 в. „Октябрь“. Дістається і т. Лелевичу, якого Осинський обвинувачує в „вульгаризуванні соціологічної методи, позбавляючи сили вимогу художности твору, що лишається дієвою і нині“, досить довго зупиняється на необхідности розглядати худ. твор з двох боків мінової та споживчої цінности крामу. Цю паралель з крामом т. Осинський вживає і при оцінці художніх творів. „Коли споживча вартість літератури низька, то як би ми високо не розцінювали її суспільну „мінову“

вартість — все ж крाम не піде і його будуть продавати пудами“...

Далі тов. Осинський розглядає творчість Гладкова і визнає („цікаво читати“) за нею велику перемогу (повість „Цемент“). „Це ж змальовано вперше робітничу Радянську Росію... Ну, чого варті в порівнянні з цим спроби В. Іванова („Северосталь“, „Хабу“), і багато інших. „ — каже Осинський й це чути якось аж дивно після ще недавніх похвал цим „попутникам“, та лайок по адресі „пролетписьменників“ (в статті в січні за назвою „Літературний рік“) Хвалить він і Либединського „Начало Окровоенполиткурсов“ (перші розділи з повісті „Комісари“ з ч. 2 „Октябрь“): ... „Пише дійсний письменник, що має своє перо і уміє ним володіти... Тут навіть питання не поставиш, чи цікаво читати: звичайно, цікаво“...

Гарний одзив дав він і про останні твори Решетова та П. Іванова („К нової життя“ і „От станка к баррикаде“).

Далі маємо таке: „починає у нас утворюватись і пролет. літературна „піхота“... проглядаючи наші журнали — знаходиш нині цілу масу оповідань, маленьких нарисів... що заповнюють журнали“ корисною „посередньою“ літературою. В деяких видко іскри, що обіцяють в майбутньому; з посереднього рівня потім повинні піднятися нові значні літробітники... Дуже радують нас і поети... Це означає, що ми культурно ростемо і вже вирости (моє підкреслення. Х. Н.).

Переходячи далі (в ч. 170) до попутників, Осинський тепер признається: „тут справа далеко гірша, не в абсолютному, а відносному розумінню. Немає руху, немає росту. Біг на місці“... Ні М. Булгаків (автор фантастичної повісті „Роковые яйца“), ні М. Алданов („9 термидора“) не задовольняють його. „Гарні літературні оповідачі, але не більше“... Не бачить він поступу і у Вс. Іванова, письменницькими манерами, якого так захоплюється Шкловський (яскравий представник школи формалізма)... Всю повість („Хабу“) написала людина, що насамперед думає про те, як би його засмолить „покріпче“ стилістично й сюжетно, та так, щоб із читача „і дух вон“, а не про те, щоби показати читачеві дійсне життя“... Далі, лаючи загалом попутників, каже Осинський... „Робітничій класі треба реальності, вона про це думає, ними думає, а не про дзвінкі слова“.

Загальна характеристика цієї літтворчості — „интелигенське баловство“ — ось висновок статті т. Осинського.

Дістається далі і С. Григор'єву (опов. „Черемуха“) за значну долю садизма: „Ми з нашою мораллю прийшли для того, щоби вичистити буржуазну гниль разом з буржуазним ханжеством, бо вони рідні брати — піше т. Осинський.

Розбіраючи Бабеля, Осинський каже: киньте дурити, дорогий товариш! Багато Вам дано, багато й вимагають від Вас... Лишіть собі в спокої своїх французьких та інших дочних вдиховителів“.

Не мало дістається особливо Пильняку („нецікаво читати“) та Толстому.

Роблячі підсумки, Н. Осинський знову полемізує з С. Родовим і хоче сховати якусь неловкість свого виступу. Минуло лише півроку, він же хвалив попутників і лаяв летписьменників. Нині як раз паки. І більше того — свою статтю кінчає доводами необхідності матеріальної допомоги пролетписьменникам в формі „літфонда“, відравань від гонорару. Такий поворот поглядів Н. Осинського цікавий, яскравий, в його особі ми маємо датованого марксиста — критика, громадсько-політичного діяча.

2. ПОПУТНИКИ Й РОБСІЛЬКОРА

А. Лісовий в статті „Робсількорівська Література“ („Прол. Правда“ 23/VI) криє попутників (очевидця Київських) за їхнє зневажливе відношення до робсількорівського руху („графоманство“, „тракторотрактиння“, „молотостукання“) і виявляє, чому це так, „У попутників є знання, вони спеці, майстри. І як такі — „благодуть“ інтереси свого цеху... безкочуть про „чисту красу“ й інші абстрактні речі, що ними завжди залягається очі робітника в капіталістичному суспільстві... гальмують на рух...“ Робсількорам радить автор колективно самотужки вчитися, працювати, використовувати спеців літератури, і приставати до пролетарських літер. організацій... „удосконалюватися, щоби ніякий попутник не насмілювався заперечувати існування пролетарської революції“.

3. ПИСЬМЕНСТВО

Петро Котик скористувавшись з відповіді „Плужанина“ ч. 3 — що „немає підручника вчитися на пись-

менника — „настругав“ фейлетона „Письменство“. („Прол. Правда“ від 19/VII), що в ньому висміює початкуючих письменників — які хочуть вийти на „Тичину“. Цитуючи дійсні приклади з численних дописів до газети — П. Котик збудував досить „весело“ фейлетона, який все-ж таки не до речі. У нас більш всього спроб іде від сількорів та робкорів. Глузувати з них не дуже славне „заняття“. Краще серйозно сісти і дати щирі поради, якої потребує сільський хлопець. „Хвильовщина“ не кожному до лиця, дор. тов. Котик, вона не до лиця і самому Хвильовому, а Вам вже заць!..

4. І ТАМ ДИСКУСІЯ...

Театральний тижневик Московськ. Віт. Наросвіти „Новий Зритель“ в ч. 22 полемізує з журналом „Искусство трудящимся“ — органом Дер. Учебн. Ради НКО РСФРР в справі поглядів на досягнення Європи й СРСР в театральній галузі, „Искусство“ умістило статті А. Кугеля, в яких він вихваляє німецькі ліві театри і доводить, що російські революційні театри не мають „уверенности и вкуса, серйозности, логики“, що СРСР — країна сирця, який мусить іти спершу за кордон на переробку, а вже потім повертатися в Росію.

„Нов. Зритель“ обурюється дуже: „Дякуємо ласкаво! Ми зовсім не думаємо, що треба неодмінно всюди казати, що ми кращі за закордон і закидати небо шапками, але звідси не виходить, ніби мусимо навколяшки лазити перед „культурою“, та „хорошим вкусом“. Саме в галузі театральній Радянський Союз стає осередком світової уваги і без зменшення ми можемо сказати, що тут не сирець, не полуфабрикати, як це вважається Кугелю, а дійсна культура театру“...

Московська полеміка нагадує нам нашу недавно палку дискусію про „Європу й просвіту“ — так само в гарячій суперечок відкидали наші досягнення, грандіозні в порівнянні з заходом, а натомість хвалилася „культурою“ Європи.

5. СЕЛЯНСЬКИЙ МАНДРІВНИЙ ТЕАТР

К. Лебедев порушує питання про селянський мандрівний театр (в ч. 168 „Правди“). Такий театр легко організувати, а що до функцій своїх — він міг нести кілька, як саме: 1) вистави, 2) поширення книг, брошур, 3) прийом пере-плати на газети, журнали, 4) пропаганда с.-госп. машин, 5) пропаганда селянської політики, держстраху і т. п.

Деякі газети (Тверська) зробили спробу організації такого театру (агіт-фургони) спільно з Губ. Політосвітою, Губздоровлем, Держстрахом.

В існуванні такого театру безумовно зацікавлена ціла низка Радянських органів: Сільсько-Союз, Держвидав, Сельмаш, Держстрах, Держбанк, Редакції газет та журналів, Всеробземліс, НКОсвіта, НКЗдоров'я, НКЗем справ, а у нас на Україні і „Вукопспілка“, „Книгоспілка“, „Електрика“ і т. п.

К. Лебедев дає і приблизний підрахунок вартості такого театру — в 15.000 крб. з фургонами, динамомашиною, утриманням персоналу протягом 5 літніх місяців (в 25 осіб), оркестром то що.

Ідея на нашу думку — заслуговує значної уваги, а відсутність коштів — ще не є перешкодою.

Цілком можливо утворити пайову т-во, з невеличкими внесками для центр. держорганів.

Користь від цього була-б нагвичайна. Ми певні, що за одно літо 10 фургонів зуміли би обслужити не мало округ і зробили-б фурор на селі.

6. ПРО СПРАВИ МУЗИЧНІ

...„Катеринослав не йде в ногу з армією нової радянської Української культури — це небезпечно, ми не маємо права відставати“... скаржиться в „Зірці“ тов. М. Лебідь. Виявляється, що в Катеринославі немає музичного авторитетного осередку, слаба ініціатива, підтримка громадянства. В той же час існує музтехнікум, хор

ім. Лисенка, кваліфіковані музичні сили, вокальний квартет.

Треба тільки взятися до праці і М. Лебідь накреслює їй таку: а) об'єднати диригентські й музичні сили, б) закласти ното-збірню, в) удержувати хор, почистивши його від різних елементів, г) контактувати працю з музтехнікумом, повернути його „лицем“ до життя, а головне — утворити філію муз. Т-ва ім. Леонтовича.

Дійсно, завдання ці всі такого порядку, що цілком можливо їх здійснити. Катеринославському „Плугу“ слід виявити більшої ініціативи і в цій галузі.

7. НАРОДНЯ ПІСНЯ НА СЕЛІ

Цікаву інформацію подає Ю. Клименко в „Роб.-Сел. Правді“ (Умань) про співочу капелу „Зірка“, що існує при Гайсинській політ-освіті вже другий рік. В склад капели входять робітники, службовці різних установ і цукроварні, учні педкурсів і селяни. Всіх співаків — 50 осіб. Керує капелю Д. С. Балацький і за словами Ю. Клименка — „добре“. Репертуар досить багатий. Виконують до 100 різних пісень. Протягом минулого й на початку біжучого року відбулося з 60 концертів, переважно в м. Гайсині. Без участі капели не обходиться ні одно рев. свято... Виїжджають на села... Ходять пішки од села до села... Не має за що купити паперу для нот... В травні капела виїздила в Дашівський район, влаштувала два концерта — в Собській цукроварні і Дашівській Дитячій Трудшколі...“

Кінчається допис скаргю на скрутне матеріальне становище. І дійсно, Головополітосвіті, поруч з допомогою великим капелам, як „Думка“, „Дух“, не слід забувати й про ось такі малі, місцеві хори, що часто виконують велику музично-освітню працю.

8. ПІСНЮ НА СЕЛО

Актуальну справу порушує М. Люба в „Пролет. Правді“ (від 29 VII) про обслуговування села „організо-

ваним художнім співом, музикою часною українською взагалі...“

На співи на селі і до цього часу не звернуто належної уваги. „Немає людини, яка могла б організувати й керувати хором на селі“. Вказує на хати-читальні, сельбуди, де ще можна утворити хор, а це означало б роботу, притягло людей. Так і по школах „дівтора страшенно цікавиться співами“... Порятунок такого стану бачить М. Люба в: 1) належній справі на Педкурсах, щоб вчителі могли вільно читати ноти і розбиратися в партитурі, 2) організації низки короткотермінових курсів диригентських.

„Тоді замість церкви, підуть у до хати-читальні...“ Ми не поділяємо таких радужних перспектив М. Люби, ще довгенько церква дурачитиме людей, але дійсно — треба вживати заходів в співочій справі. Тут повинні сказати своє слово і Муз. Т-ва ім. Леонтовича, Головополітосвіта, Округні Політосвіти. Так лишати не можна.

Досі ми мали лише подорожі „Думки“ та „Духа“, слабі спроби організації хорів на місцях, як де — Плужанські організації ставили за ініціатора, а глибокої, планової роботи на низах сільських — ще не було.

9. СЕЛО ВИМАГАЄ КНИЖКЕ

Часто можна зустрінути скарги на це по сторінках газет. Ось В. Штгей („Пролет. Правда“ від 18/VII) розповідає про села Уманщини, де в хатах-читальнях „5-6 книжечок М. Горького, „Азбука комунізму“, 10-15 брошур ще за часів громадянської війни“... А. Блондер скаржиться, що книжка українська особливо потрібна в зв'язку з українізацією, „але як зробити, коли в такому великому окружному місті, як Біла Церква, дістати українську книжку — це справа не легка... Немає бібліотека української, а купити не по карману („Пролет. Правда“ від 14/VII).

Ще гірші речі наводить Г. Вірний в „Пролет. Пр.“ від 16/VII): „По

в багатьох школах, крім підручників, немає жадної української книжки і учні мусять користуватися або ж російською літературою, або ж перевести з рук до рук пошарпованих Машенків, Островських Ол., то що "...

Звичайно, що вже казати про школи, коли, за словами Г. Вірного— Київська Центр Робіт. Бібліотека в Короленка не має, крім „Глобула“, жадного українського журналу. Це вже справді—верх „українізації“!

Дописувач вважає винуватими в цьому культвідділи Профспілок та Наросвіту. Ми—ще додамо до цього—винуватимо і самих читачів, що не можуть примусити хоч і Центр. Бібліотеку мати у себе новини літературні не тільки російські, а й українські.

Не важна справа й на Жмеринці, Д. Цурга повідомляє (в Прол. Правді— від 2/VII), що курси українізації вже були, а от бібліотека не

допомагає дуже українізуватися. „Є в ній 12.000 книжок російською, 220-польською й 216 українською мовою... ці 216 переважно політичного та наукового змісту. Красного письменства в нашій бібліотеці немає. Це явище стає прямо таки незрозумілим, коли дізнаєшся про постанову Радянського Уряду закупати для бібліотек 75% книжок українською мовою... Коли запитували, чому не закуповує 75% укр. мовою—відповідь—немає на ринку українських книжок.“...

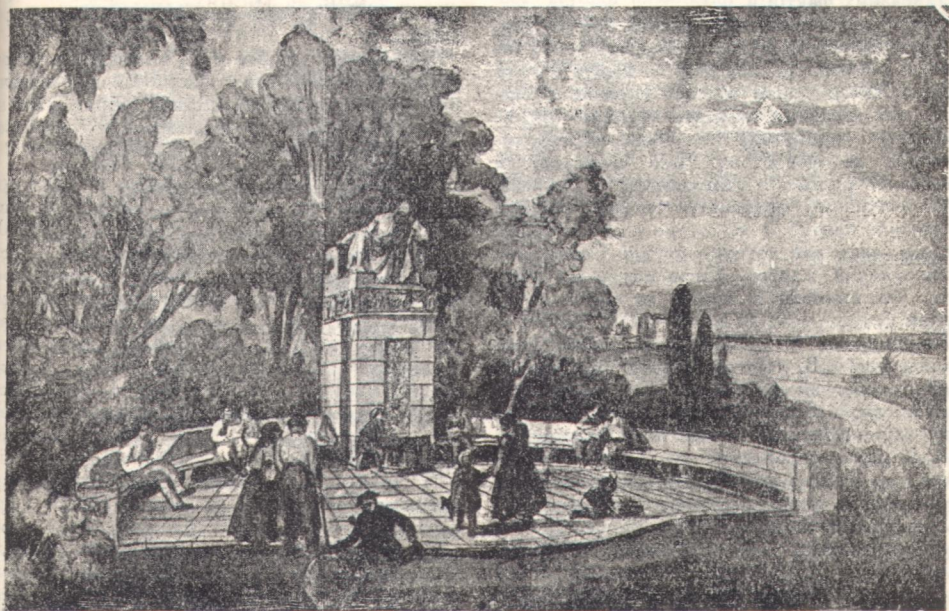
Жмеринко, Жмеринко! Хоча б посоромилися це в Києві казати (на з'їзді культ. роб.-ів Півд. Залізниць)!

Хай би там десь—в Дірках чи Кобиляках!

Немає „ринка“ (у себе), значить—і нігде немає книжок?

А то в Києві, під носом у книгарень ДВУ, „Книгоспілки“, „Час“ і инш.!!!

Хар. Невіра

Ескіз проєкта пам'ятника Т. Шевченкові в Катеринославі

(Робота різьбяря Тенера—чл. образотворчого „Плуга“ та архитекта Грузенберга)

БІБЛІОГРАФІЯ

Качура Я. — Історія одного колективу. Оповідання. Бібліотека селянина № 31.

Із творів спілки селянських письменників „Плуг“. ДВУ. 1925. 80 стор. 30 (тир. 15 000), ціна 11 коп.

Назва книжки Я. Качури є й коротким конспектом його оповідання. Можна ще додати, що колектив задумали заснувати незаможники з головою КНС на чолі. На сході посварились трохи з громадою, а все таки свого дійшли. Була ще війна з жінками, які, навіть, „гарнізувалися“ у баб'ячий комітет проти комуни, але, коли з району надійшло зерно на посів, та коли по бабських спинах походили віжки, вони повірили в силу колективу й вже більше не сперечалися. Засіяли, виростило, покосили. Навіть до обіду скінчили

„Вони аж тепер зрозуміли ту комуно“.

Взимку теж часу не гаiali: хліб продали, накупили приладдя і взялися за лікнеп.

Всяка агітка в руках майстра може бути обернена в художню пропаганду. До цього прагнув і Качура, малюючи в реалістичних тонах змагання селян зі своїми злиднями. Автор розгорнув дію лише на протязі одного року існування колективу, де члени його ще не зазнали зневіря і, захоплені новизною побуту, до всього беруться з молодим завзяттям. Тому, читаючи це бадьоре й надійне оповідання, мимоволі ймеш віри в широті змальованих фактів.

Збудовано оповідання досить примітивно. Дія розгортається поволі й без особливих інтриг, а під кінець переходить навіть в голу агітку. Автор добре володіє народньою мовою, але місяцями порожне художню витриманість і припускає неочужність, наближаючись до фейлетону. Такі словечка, як „Адьюса“, „димес“, „касьнётся“, „спінжак на распашку“, „адукат“, „закат“ йорщизня бабського бунту“ і т. д., не є характерний діалект, яким так дотепно орудує Сейфуліна, а випадковий жаргон. Оповідання він шкодить, бо випирає з нього, як онуча із захаляви.

Порівнюючи це оповідання з другим його оповіданням: „В тенетах царату“, де Качура виявив себе, як дотепний майстер діалогу й фабули, треба зазначити, що в „Історії колективу“ діалог маси на сході зовсім примітивний і мало розроблений: перегукування селян автор мусив використати для розгортання сюжету, а не лише, як епізодичний факт.

Зазначенні хиби все таки не зменшують вартости книжки, яка буде читатись з задоволенням.

П. П. Ч

Современная русская критика. — (1918-1924). Склад Ін. Оксенов. ГИЗ. Ленинград 1925 г. 322 стр. ц. 2 крб. (тир. 7.000).

Книжка значної цінности. В ній зібрано статті різних авторів, що в свій час диску-

слювали по питаннях літератури. Мета — характеристику напрямків і угруповань ратурних. Оскільки було можливо, упорядковане подав полеміку з основних питань мистецтва і критичної методології. Є тут статті Л. Троцького, А. Воронського, П. Когана, В. Френкеля, Г. Лелевича, Н. Чужака, В. Шкловського, В. Брюсова, С. Радова, Б. Ейнхенбаума, В. Леніна: „Про мистецтво й літературу“, В. Полянського і инш. Таким чином — майже повністю представлено напостовдів, Лефових формалістів, попутників і инш. Гарна й складна вступна стаття „Питання сучасної літератури“ В. Полянського, в якій він визначає, що таке мистецтво, класовість його, шляхи розвитку сучасної рос. літератури і инш.

Книжка надзвичайно багато дає.

Г. Лелевич. — Творческие пути пролетарской литературы. Петроград. 1922 „Прибой“. 64 стр. ц. 35 к. (тир. 7.000).

Уявляє з себе стенограму доклада на I Всесоюзній конференції пролетарських письменників 10/11—1925 р., оброблену до друку в довідковому „Ідеолог. і худож. платформа ВАПП“. Окремі розділи торкаються: Соціального значення мистецтва, змісту й форми, ідеї творів і класів, принципів марксовської критики, визначають суть пролетарської літератури, її попередників, пролетлітературу Жовтня, в добу громадянської війни, переход до НЕП'и, відродження, дальніші творчі завдання.

Цю книжку мусить мати кожний літгурфілья, поскільки вона в короткій формі дає й обмірковує всі основні спірні питання сучасного стану пролетлітератури (можна 35 коп. виписати через ред. „Плужанина“).

Вопросы культуры при диктатуре пролетариата. — Збірник ГИЗ. Москва 1925 г. ст. 222, ц. 1 крб. 50 к. (Тир. 10.000).

Остання новинка, найповніша збірка матеріялів що до літер. дискусії останніх років. Дає можливість ознайомитися з основними матеріялами, що характеризують ухили ленінської лінії в цій справі, починаючи з дискусії за Пролеткульт в 1922 р. Поділяють ст. Я. Яковлева, Н. Бухарина, І. Варейкиса, А. Воронського, протоколи наради при друку ЦК РКП 9/V—1924 р., з усіма вкладами, промовами, резолюціями, резолюцією XIII з'їзду РКП, I Всесоюзної Конференції пролетарських письменників і постанові ЦК РКП, політику партії в галузі художньої літератури. „Більшість статтів і резолюцій в свій час видруковано в „Правді“, але нашим товаришам на провінції не завжди можливо дістати комплекти „Правди“. Тому цей збірник набуває особливого значення, яко зводка усіх офіційних матеріялів що до літератури.

Ціна трохи за велика, але все ж філія міцніші гуртки мігали - б гуртом купити (хоча через редакцію „Плужанина“).

Беккер. Поэты и писатели красной молодежи. Москва. Гудок. 1925. стор. 48, ціна 35 коп. (тир. 6.000).

Дано спробу характеристики комсомольської художньої літератури з передмовою Лелевича. Автор розглядає творчість письменників, де яких імена певно відомі у нас, як А. Жаров, Безименський, М. Голодний, М. Колосов, Г. Шубін, Н. Кузнецов. 2 сторінок відведено загальній характеристиці творчості поетів і письменників червоної молоді. Читач „плучнин“ знайде, поруч із розбором певних поезій чи прози й загальні теоретичні міркування й висновки автора, що для його має велике значіння.

Передмова Г. Лелевича, видатного марксиста — критика, вказує на де-які помилки М. Беккера (зпрошення поняття класової літератури, не вірно вказано причину слабости пролетарської літератури (о Жовтні, не з'ясовано вплив доби НЕП'ї т. інш.). Загалом же молоді нашої книжка дасть багато. Її варто простудіювати як найуважніше.

Мих. Биковець

Антон Альбиса. — Искусство писателя. Начатки литературной грамоты. Перевод с французского И. Мандельштама. С предисловием А. Гернфельда. Издат. „Сеятель“ Петроград. 194 г. стр. 165. Ц. 1 р.

Коли-б цю книжкою міг скористуватись чаш молодий письменник і поет — вона-б дала йому зразки для поширення світогляду в справі удюви белетристичного твору. В книжці розглядається тільки техніка прози, і розглядається популярно Але, на жаль, цією книжкою теба вміти користуватись. Написано її французом теоретиком-естетом Ніжкого (архивського підходу там не знайдемо і, втім, звичайні теоретичні висновки є застарілі для сучасників, для тих досягнень, що ми маємо зараз. Приклади наведено переважно з французької літератури та ще й переключено їх не досконально.

Але розділи, що, безумовно, мають своє значіння, є висновки, які ще довго не загублять своєї вартости. Такі розділи, як „О чтении“, „Сжатель стили“, „Наблюдение“, й багат інших місць у книжці, де говориться про і елементарні завдання, що стоять перед молодим письменником. Ось невеличкі урочки з розділу „О чтении“: „Читайте, когда вы пожелаете писать; читайте, когда увидите пером; читайте, когда писать больше не сможете. Талант — эта только умение улавлять. Нужно читать написанное другим, чтобы самому писать что либо удобоупотребимое“ (стор. 31). Чтение — вот в чем великая тайна мастерства. Оно учит всему, начиная от правописания и кончая построением фраз“ (Стор. 32).

Можна-б було навести багато прикладів ще з інших розділів, але це відніме багато місця. Висновок такий: книжка потрібна — лише треба вміти вибрати звідти, що слід.

Юр. Магонь

Хвильовий Мик. Камо грядеши. Памфлет. Книгоспілка. 1925 60 к.

Це — чотири літературні памфлети, видруковані раніше в „Культурі й Побуті“. Загальну оцінку цих політичних виступів М. Хвильового читач знайде в резолюції пленуму ЦК „Плуга“ 3/Х 6/р. Це твори фанатика вигаданої їм теорії „нового світовідчування“ романтики вітаїзму, твори письменника, в якому мигеть загрожує переважити комунарство остильки, що він в упертості своїй сміє ствержувати: „Ми почуваємо себе настільки, що всякі розмови про чужі ідеологічні впливи на нас викликають з нашого боку тільки усмішку“.

Тим часом уже те, що погляди М. Хвильового підхватили й на всіх перехрестях вихваляють саме представники попутницько-буржуазного табору, ствержують противне (дарма, що він знайшов собі скількох прихильників і серед поолетарських письменників з такою-ж нестійкою ідеологією).

З формального боку памфлети писані в нервовому, напруженому стилі з великим асортиментом „ядрених“ слів — і як памфлети, як прокламації нового „вчення“ в гарнім зразком полемічної літератури, хоч їм бракує ясности, читкости, потрібної в такому гатунку літератури. „Романтика вітаїзму“ відбилася на їхньому стилі: багато відступів, ліричних вставок, нерозвинених і висловлених у „крутих“ фразах, зрозумілих тільки авторові думок, що потребують пояснення (хоч би „Європа й просвіта“, до яких авторові довелось знов й знов повертатися і які все-ж таки викликали цілу купу дискусій).

З цього боку, — як маніфест — памфлети мають багато хиб, у них сила „туману“, що кінчається теж туманним закляком „до невідомих обривів прекрасного „ренесансу“ і своєрідним українським месіанізмом.

Книжка видана чистенько, але, як на свій зміст, надто дорога. Тим часом, „молоді“ молоді“ — своєму адресатові — вона пригодиться, як пам'ятник сучасних ідеологічних ухилів.

С. Пилипенко.

Урбан Газ. — Кино. Ленинградская Академия. 1924 г. Стр. 106.

Книга на 3 розділи: 1) сценарна техніка (основи кіно-драматургії, характеристика персонажів, принцип часу, місця); 2) про кіно-акторів — одареність, обличчя, перелік кіно-амплуа, основні закони кіно-гри, вимоги до кіно-акторів; 3) репетиції і знім ки — описано процес роботи режисера, техніка репетицій, знімки в ательє й на повітрі, зазначено назку випадків, що їх слід взяти до уваги як типові.

Книжка цінна для кожного, що починає студіювати кіно. Вона вповні вводить його в курс справи.

Правда; деякі розділи викликають суперечки — роля репетицій, необхідність захоплення гри „нутром“ і т. ін., але це ніскільки не зменшує вартости книги.

Якубовський—Наука віршування. Вид. „Слово“. Київ. 1923 р.

- Зміст: 1. Теорія віршового ритму.
2. Античне (метричне) віршування.
3. Нове (тонічне) віршування.
4. Віршова милозвучність (евфонія).
5. Строфіка (вірші й канонізовані строфічні форми).

Докладно, легко й ґрунтовно написаний підручник дає змогу користатися ним навіть мало підготовленому читачу. Книжка необхідна для кожного, хто хоче вивчити закони версифікації.

„На посту“ — що місячний журнал критики й мистецтва. Ч. 1 (6) Москва. Липень. Ціна — 1 крб. 50 к. (Тираж — 5.000)

Знову почав виходити цей журнал, що в минулих двох роках уявляв із себе осередок воявничих „напостовців“ — сам лаяв і був лаяний не мало. Таким же дискусійно-воєвничим характером є і це ч. 1 б/р.

Журнал подає постанову ЦК РКП „Про політику партії в галузі художньої літератури“, статтю Авербаха „Про літполітику партії“, дві статті тт. Вардина і Родова. Значної уваги для України заслуговує стаття Зоніна „Сьогодні укр. пролет. літератури“ з гострою критикою „Гарта“, визначенням його ідеологічних і організаційних хиб.

Цікаві статті Свердлова: „Про дитячу літературу“, А. Луначарського, (про театр), Раскольниковова — про традиції большевицької преси і про взаємовідносини пролетлітератури з робкорським рухом.

Слабша в журналі критика й бібліографія, де часто трапляються ляпсуси.

Безумовно, журнал принесе значну користь початкуючим письменникам і всім, хто цікавиться основними питаннями літруку.

Резец — робочий літературний журнал. Виходить що-тижня в Ленінграді. Вид. газ. „Красная газета“. Кожне числ. в 16 стор. Ціна — 5 коп.

Гарне враження справляє цей журнал — що ось вже другий рік акуратно виходить. До ІХ вийшло: р. 1924 — 60 чисел і р. 1925 — 39. Редакції удалося об'єднати велику кількість робкорів з Ленінградських заводів та фабрик, які постійно співробітничать у „Резці“. З 102 співробітників частина і не мала — із провінції (Баку, Царицин, Вишній Волчок, П'ятигорськ, ст. Луга, Шлісельбург, кілька селян і т. п.). В журналі основний розділ художній. Оповідання з робітничого побуту, поезії. Де-які з них — дуже гарні. Розділ „Наша критика“ систематично подає розмову з „літературної студії“ про форму, зміст, образи і різні прийоми худ. творів. В кожному числі цікаві літературні завдання, прості і літературно-корисні. Кожне число має розділ „шашки“, ребуси, завдання, шаради.

Журнал ілюстрований, вдало редагований, живий, популярний. Художні твори охоче читаються. За два роки своєї праці, певні ми, журнал зумів навчити де-чому з теорії літератури.

Доводиться лишо пошкодувати, що на Уманщині немає такого, потреба в ньому велика, молодих сил літературних — хоч отбавляй.

Журнал дуже дешевий — на місяць — 15 коп. Окреме число — 5 коп.

Ми радимо ознайомитися з ним навіть сільським товаришам — він яскраво зображує ім сучасне робітниче життя і де-що навчить. Адреса: Ленінград, Фонтанка 11. На 3 місяця передплата — 45 коп. (можливо пошт. марками).

Молодий Січ: ч. 1 і 2. 1925. (Травень-червень) Місячник Пирятинського Літургу „ПЛУГА“. (Надрук. на машинці — по 16 стор. вел. формату).

Єсть 3 засоби до видання творів сільськими письменниками: 1) стінгазета (з літатурним ділом, чи спеціальна літгазета), 2) рухливий журнал, 3) літсторінки в місцевій (окружній газеті). І дійсно, майже вюди — твори жан містяться по стінгазетях, а як де „ПЛУГА“ видає сам газету (в Н. Баані). Це найзручніша, популярна і цікава форма „друкування“. Не менше цікавою треба вважати хоч і таку, як бачимо в Пирятині. Літурток „ПЛУГА“ при Педкурсах зумів видати 2 числа журналу, збудованого загальом з зразком „ПЛУГанина“. Тільки художн. відділ (літпрактика) є основний і найбільший. Місцьник справляв прекрасне враження і з зовнішнього боку (гарні заставки, вміле розположення статій, нічого зайвого, „малоросійського“, акуратно передруковано і т. п.) так і сім змістом. Де-які поезії зовсім не слабі („Місто“, „Обліч“, „Дош“, „Батрацька згадка“), проза — менше на жаль, нічого особливого не уявляє, п'єса з ч. 1 „Визволились“ подає малюнок життя сучасного села і боротьбу комсомольця з батьками за новий побут — вона зовсім вдала, мало дії, великі монологи, зайві патетичні вислови. Маленький розділ „Життя мистецтва“ (невдала назва) порушає питання про образ, ремісник поет чи ні, про гуртки пластичного мистецтва при „ПЛУГі“ (невясна назва — „пластичні“, в той час як рік іде про малярство, краще сказати „образотворчі“). Вдала „Весела сторінка“, „Хроніка“ слабіша, хоча й тут можна було повніше відбити мистецьке (музичне, театральне, іророве життя Пирятинського району, м. Пирятин і т. инш.).

Перша спроба Пирятинських товаришів дуже вдала. Ми вітаємо їх, бажаємо, щоб видання не замерло на дих — о двох числах. Хай з осені з новими силами продовжується їхній місячник з таким же захопленням і любов'ю, як це ясно бачимо по перших числах.

Разом з тим ми радимо й іншим гурткам та філіям стати на цей шлях — місячники зберігають твори, виховують критичне відношення, художній смак, міцніше об'єднують гурток, являються найкращим доказом вірного шляху гуртка.

Звичайно, такі місячники не повинні ослаблювати стінгазети. одне одного не виключає, а лише доповнює.

Мих. Марусин

ПОЧТОВА СКРИНЬКА

Відповіді Центр. Драмстудії „Плуга“

Кізубу Я. (Ічня). Ваша п'єса „Світло в майбутнє“ не театральна. Рецензію надішлите листом. Драмсекція радить Вам: 1) залишити символізм, 2) ознайомитися з законами театральної творчості (хотби прочитавши дручника „теорії словесности“), 3) найбільшу увагу звернути на мову з бік наближення до мови живої.

Райсельбудинку (Пісінської округи). Мова п'єси добра. Агрономічні поради бездоганні, але п'єса потребує ереробки на 90% театрального боку.

Самітному О. (с. Ілівка, на Волині). П'єса „Селянські революційні хвилі“ не має дії. Не яскраво виведіні протилежні типи. Немає єдності дії. Промо надіслати п'єсу цілому, бо це лише частина її.

Трет'яченкові. „Репетиція“ — п'єса беззмістовна, не дієвона виводить певних типів, чи то позитивних чи то негативних. Дієві особи говорять між собою — „думають уголос“. Нового здорового побуту немає в п'єсі. Назва п'єси не зв'язується зі змістом. Переробляти її не варт. Авторів треба краще познайомити з технікою писання драматичних творів старих чи сучасних драматургів.

Малицькому Ів. (с. Радчиха, на Київщині). „Партизанщина“ — п'єса слабенька. Між діями немає зв'язку. До злочинства штучно приточена політична боротьба. П'єсу треба всю переробити. Мова гарна, але треба авторів добре приглядатися до кращих п'єс, щоб вивчити техніку писання їх.

Глушкові Я. (с. Берестове). Комедія „Сміх і горе“ не має цілості. Зібрано сміховинні випадки, перекази то-що („чого в попа голова лиса“). Дії в п'єсі немає, балачки одні. Життя неможливого Якова змальовано штучно. Хист до писання в автора помічається, але мало вміння. Мова добра. Пропонуємо переробити.

Трет'яченкові. П'єса „Могорич помішав“ слаба, навіть шкідлива. Виставляє автор культурних діячів з бандитськими вчинками „для блага народа“ (бабу задушили), щоб звільнити помешкання для хати-читальні).

З боку сценічності — п'єса неграмотна. „Смішні“ моменти в тому, що всі сміються, як двоє б'ються. Дієві особи в гречку скачуть, самогон п'ють та гонять.

Перероблювати не варт. Але хист до писання у автора помічається. Пишіть одноактівки.

Центр. Драмстудія „Плуга“

ДО НАШИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ

1. Виход з друку ч. 4 затримався з технічних причин, здебільшого незалежних від редакції. На далі редакція вживає відповідних заходів, аби налагодити акуратне видання журналу.

2. Слідоче ч. 5 має вийти з друку в першій половині листопаду. Прогрешене воно буде порушеним на пленумі ЦК „Плуга“ питанням нових форм роботи. Увійдуть статті: Д. Загула „Нова строфіка“, резолюція пленума ЦК (1—4 жовтня), Панова „Як має працювати студія і тгурток плужанський“, платформа „Плуга“, низка дискусійних роітгуртки „Плуга“, плужанський побут, хроніка літ-мист. життя, зелка бібліографія, весела сторінка і т. п.

3. Тіпередплатники, що внесли передплату до кінця року на 4 книжки одержать в цьому році з числа і ч. 1 в р. 1926.

Редакція має невеличкий запас чч. 1, 2 і 3, а тому приймає передплату з ч. 1 до кінця року (6 чисел) в розмірі 1 карб. 50 коп.

Для налагодження справи розповсюдження нашого журналу редакція призначає уповноважених на місцях по розповсюдженню журналу. Уповноваженим може бути і не член Плуґа; редакція складає йому умову, надсилає потрібну кількість журналу, дає знижку з ціналу в 15%, зобов'язує провадити розрахунки з редакцією акуратно 1 раз на місяць. Все листування і пересилка журналу провадиться за рахунок редакції. Непродані примірники редакція забирає назад, при умові повернення їх, коли виходить число слідуюче.

Редакція

СПИСОК

уповноважених по розповсюдженню журналу „Плужанин“
(на 10 жовтня 1925 р.)

1. Атаманюк В. — Київ, вул. Раковського 30-б, п. 2
  2. Блажевич Г. — Березнеговате, Херсон. окр.
  3. Голуб В. — Полтава, Колонійська 18 (на Полтав. філію)
  4. Горбань Ів. — Ніжен, На Чернигівщині. ІНО
  5. Гринько М. Г. — х. Чернещина, Балян. району, на Полтав.
  6. Добровольський С. — Зінов'ївськ, Ред. газ. „Червоний Шлях“.
  7. Дубина Л. — Червоноград, на Полтав., Заліз. школа
  8. Дмитерко С. І. — Херсон, ІНО
  9. Книш М. — п/ф Теплик, Уман. окр., с. Комарівка
  10. Кокоть С. — м. Звягель на Волині, Педтехнікум
  11. Котенко Ів. — с. Сироватка, Сумської окр. на Харк.
  12. Кравченко — Золотоноша, Манастирська вул.
  13. Лівшиц — Прилуки, Ред. газ. „Правда Прилуччини“
  14. Петлиця Ф. — Зачепилівка, Червон. району, Полт. окр.
  15. Нагорський В. — Остер, с. Старгородка (Чернигівщ.)
  16. Семенів Як. — Лубні, Інспектура Праці (на Луб. філію)
  17. Семенів Юр. — Чернигів, вул. Білинського 14 (на Чер. філію)
  18. Темченко П. — с. Широке, Криворіз. окр.
  19. Хруленко Ів. — Радомишль, на Волині, вул. Шевченка 4
  20. Худяк В. — Білопілья, Сумсь. окр. с. Іскрівщина,
  21. Яневич М. — почта Ободівка, на Поділлі, с. Торканівка
- Редакція розіслала по всіх філіях та більших літгуртках інструкцію, умову і пропонує швидче виділити уповноважених, а також закликає всі літгуртки, філії збільшити увагу на поширення журналу.

УВАГА!

ЦК „Плуга“ нині готує до друку книжку „СПІЛКА СЕЛЯНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ „ПЛУГ“ (його історія, організація, ідеологічна й художня платформа, етапи ідеологічного й художнього розвитку, літературний доробок „Плуга“ за час з 1922 по 1926 р., статут і список членів).

Книжка буде ілюстрована численними фотографіями з історії й життя спілки. Вийде з друку наприкінці цього року.

Приблизна ціна — 30 коп. Філіям і літгурткам „Плуга“ належить завчасно дати свої попередні замовлення, щоби можна було заздалегідь встановити потрібний тираж.

Редакція журналу „Плужанин“ приймає замовлення. Для передплатників журналу — знижка 15%.

Видає: ЦК і Харківська філія „Плуга“

Редагує: Редколегія — С. Пилипенко,
Ів. Сенченко, М. Биковець.

Укрголовліт 15780

2-га Друкарня-літографія ДВУ Харків.

Зам. 3618. Тир. 3000

56190
Центральна Науч.-т.

ПРИЙМАЄТЬСЯ ПЕРЕДПЛАТА
НА ЖУРНАЛ ПОЛІТОСВІТРОБІТНИКА НА СЕЛІ
„СЕЛЯНСЬКИЙ БУДИНОК“

Орган Всеукр. Управл. Селянськ. Будинками

Виходить що - місяця

Містить статті загального й методичного характеру, поради всім політосвітробітникам на селі, освітлює засоби агрономічної й антирелігійної пропаганди, подає хроніку політосвітньої роботи, дає конкретний художній матеріал для політосвітньої роботи на селі

ПЕРЕДПЛАТА :

на 1 рік — 3 крб., на 1/2 року — 1 крб. 50 коп., на 3 місяці — 75 коп.,
на 1 міс. — 30 коп.

Адреса : Харків, вул. Енгельса, 19. Головна Контора період. видань ДВУ

Ж У Р Н А Л

„РОБІТНИК ОСВІТИ“

Орган Всеукраїнського Центр. Правління Спілки „Робос“

Щомісячний професійний журнал

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ :

на рік	4 карб.
„ 1/2 року	2 „
„ 3 місяці	1 „

Окреме число — 35 коп.

Адреса редакції : Харків, Палац Праці, Ч. 81.

ВСЕУКРАЇНСЬКЕ ФОТО - КІНО УПРАВЛІННЯ

з жовтня місяця починає видавати журнал української кінематографії та фотографії

„РАДЯНСЬКЕ КІНО“

До участі в журналі запрошено найкращі культурні та літературні сили України та СРСР; окрім того, в журналі співробітничатимуть найвидатніші закордонні кіно - робітники.

Журнал виходитиме що - місяця розміром 6 — 8 друкованих аркушів.

Найбільшу увагу в журналі буде віддано справі кіно на селі

Матеріали до журналу треба надсилати на адресу : Харків, площа Рози Люксембург, 12, ВУФКУ. Редакція журналу „Радянське Кіно“.

„СЕЛЯНКА УКРАЇНИ“

щомісячний громадсько-полі-
тичний і літературно-науковий

ІЛЮСТРОВАНІЙ ЖУРНАЛ

Центрального Відділу Робітниць і Селянок Ц. К. К. П. (б.) У.

ПЕРЕДПЛАТА ПРИЙМАЄТЬСЯ

в конторі газети „Селянська Правда“ — Харків, вул. Лібкнехта 11,
а на місцях — у кореспондентів і уповноважених по передплаті на
„Селянську „Правду“

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:

ГУРТОВА ПЕРЕДПЛАТА:

на місяць—15 коп., на 3 міс.—45 коп., на 6 міс.—90 к., на рік—1 крб. 80 к.

ДЛЯ ОКРЕМИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ:

на міс.—25 к., на 3 міс.—70 к., на 6 міс.—1 крб. 30 к., на рік—2 крб. 40 к.

ЖУРНАЛ

„ПЛУЖАНИН“

видає в Харкові Центр. Ком. і Бюро Харківської філії
Спілки Селянських Письменників „Плуг“

за редакцією: С. Пилипенка, Ів. Сенченка, Мих. Биковця

Журнал буде виходити з 1 жовтня що-місяця, книжками в 48 стор.
з фотографіями письменників, літер. подій і т. ин.

КОЖНОМУ початкуючому письменникові, сількорові, навчителю лі-
тератури, мови, сельбудинкові, літгуртку, хаті-читальні,
школі, педкурсам, ІНО, клубу

журнал „ПЛУЖАНИН“ принесе допомогу, дасть нову, повну
інформацію про літературно-мистецьке
життя, навчить краще писати художні твори, розповість про
Спілку селянських письменників „Плуг“

Кожне число коштує 30 коп. з пересилкою.

Передплата з 1-го числа до кінця року (6 кн.) 1 крб. 50 коп.

Гроші (переказом чи поштовими марками) слати на адресу: Харків,
Пушкинська, ч. 24, Редакції журн. „Плужанин“